

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

JURISPRUDENTIÆ
JUSTINIANEÆ, ^{37.}

Periculoso hæctenus heterodoxorum politicorum arbitrato,
vano tamen profus conatu; quasi novum juris Systema atq;
corpus, à Juris Corpore Justiniano alienum, cudendum,
hoc vero extra fines Reipublicæ Romanæ eliminandum sit,
obscuratæ,

SOL RESPLEN-
DESCENS,

Quod opusculum in tria divisum est ca-
pita, quorum *primum* agit de immoto ac solido
juris Romani fundamento; *Secundum* exhibet Epistolas quas-
dam de novo juris corpore cudendo, simulatq; his oppositam
qualem qualem apologiam & epicrisin: in *Tertio* ac ultimo re-
solvitur quæstio: Utrum Respublica ab Imperito juris
Justiniani possit ac debeat gubernari?

Autore & Collectore.

HENRICO PETRO HABERKORNIO,
J. U. D.

GÖRLICII,

Prostat apud JOH. ADAM. KÄSTNERUM,
Bibliopol.

ANNO M. DC. LXXVII. ✱

P
F

E
M

Serenissimo & Eminentissimo
Principi, Præfuli ac DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO,
Romanensis Ecclesiæ Cardinali, Hassiæ
Landgravio, Principi Hersfeldiæ, Co-
miti in Cattimeliboco, Decia, Zigenhaina,
Nidda, Schaumburgo, Ysenburgo
& Budinga,

Episcopo Uratislaviensi, S. Cæsar. Regiæq;
Majestatis Supremo per utramque Silesiam PRÆFECTO,
Equestris Ordinis S. Joh. Baptistæ Hierosoly-
mitani Summo per Germaniam Magistro
&c. &c.

*Principi ac Domino meo Cle-
mentissimo.*

D culmen
dia m...
de l...

ra vires sub
xero eat erud
fidentia fa
hendatur, at
peresse, dol
ti quidam hom
tae quam
venerandam antiq
non eam susque de
tur, praesertim quo
dentiae horizontem
nefandis allatrant
corpus juris aliud at
borant. Quod ip
signi Reipublicae jac
siquidem decora hac
plurimum fascibus
quando praeficiendis
tur, novo huic fatuo

de
vob
em
nt
at
ip
hac
re
dis
TUO

viam eundum esse; necessitas urget, salus patriæ communis svadet. Verùm cum Sicarii isti Jurisprudentiæ fallaciis ac subterfugiis non nihil subtilioribus uti videantur, fucus iste qvadamtenus detegendus erat. A quo fortè scopo occurrentes, pro defendenda & conservanda S. Jurisprudentiæ fama, in lucem prodeuntes lucubrationes, pauxillum sunt aberraturæ. Qvas dum *Eminentissimæ Serenitatis Vestræ Manibus*, adeoque Patriæ meæ, Hassiæ puta, Principi Augustissimo, humillimo offero & consecro pectore, ne a verso isthæc aspiciantur vultu, qvæso. Qvanqvam ab hoc proposito me abstertere poterat istud Constantini Germanici pronunciatum: *plerumqve Principibus non placere, quod est de nativo solo*; qviquid etiam reponat Plutarchus & Eupolis poëta Ethnicus; qviquid præterea statuat *l. 13. C. de Advocat. divers. jud.*

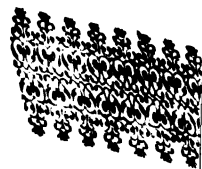
Enimverò, cum alio sub sole terras extra

submittendus, nunc colant, ad hunc
per considerandum, quâ quâ patriis
tus, sed quâ dignus: Idcirco mentis
mutatam servavi. Quâ in res auda
curro, congenitus nihil osecus
cipis Favor et summe Generosa Ben
ac Clementia erga studium ne dic
ræ, filios, ne haud difficulter exopt
reddet, atque Clementia auram
non dedignabitur. Quâ denique
tus Serenissimæ Eminentia Vestra
nacula nunquam non tranquilla cu
tate perennante actandem Pala
stia devotissimè apprecor. Dab
Men. Jan. Ann. 1677.

Serenissimæ Eminent

Subiectissimus ac hum

Henricus Petrus Gode

De im

Respul
cuntu
non s
Ecor

submittendis, nunc colam, adha non
per considerandum, qui quis
tus, sed qui dignus: Idcirco mem
mutatam sentavi Quia in re sua
curo. congenitus nihil olecius
Clemencia erga studiosum ne
re, filios, me haud difficile excu
reddet, atque Clementia animi
non dedignabitur. Quia denique
tus Serenissime Eminentie Vestre
macula nunquam non tranquilla cum
tate perennante accandem Palatia
stia devotissime apprecor. Dab. G
Menl. Jan. Ann. 1677.

Serenissime Eminentie

Subjunctissimus ac humillimus ser-

Henricus Petrus Hebermann

Auxiliante DEO!

CAPUT I.

De immoto ac solido juris Justiniane
Fundamento.

S plerumq; nostris temporibus mos invaluit,
ut novitates, quantumvis periculosa, omnibus per
gratae acceptaq; obversentur, quod verò antiquum, fa
tudio ducatur. Verum non sine boni publici ingenti
damno & pessundatione; certius certo namq; existit,
novitates ut plurimum dissidia parere, quapropter
Republicae securius & tutius in inveteratis institutis suis conservari di
cuntur, monente Rittershus. in w. feud. fol. 48. cum novitas nunquam
non suspecta deprehendatur, Wel. in w. ff. tit. quod quisq; jur. in al. stat.
Econtra verò

moribus antiquis res stet Romana, virisq;

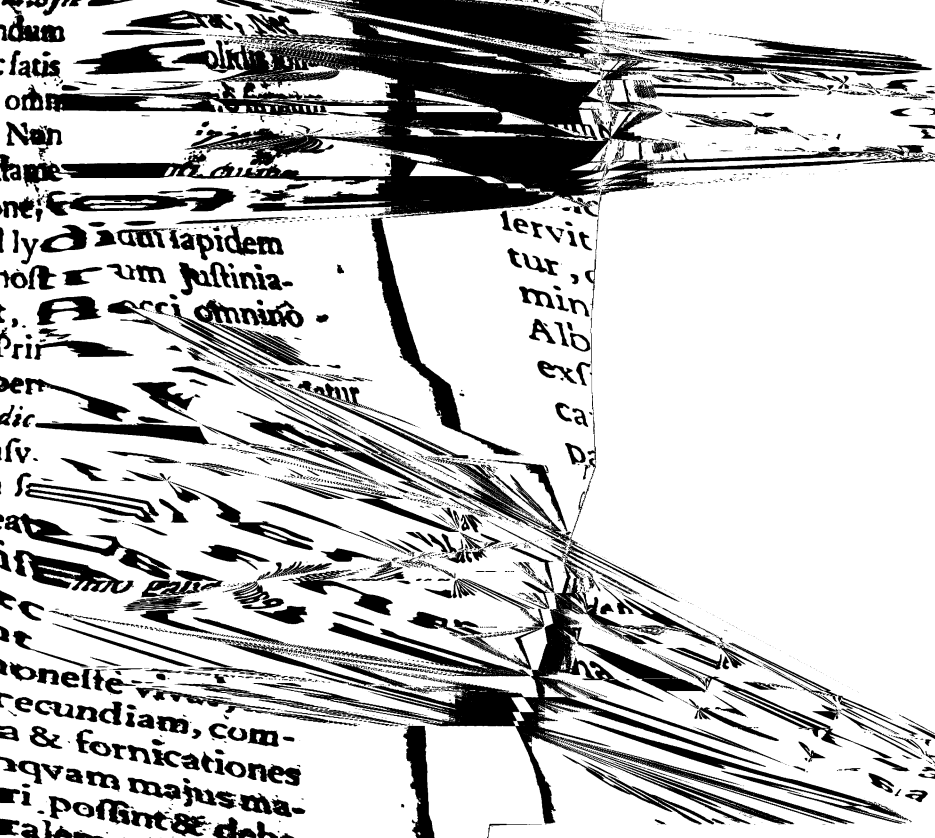
Non repugnor ab antiquitate recedi posse si evidens utilitas istud
svadeat, quin potius cum Ulpiano in l. 2. ff. de constit. princ. statuen
dum largior; In rebus novis constituendis evidentem utilitatem esse
debere ut recedatur ab eò jure, quod diu æquum visum est. Quippe
non semper utile predicatur, quod aliquando utile fuit. Conf. Olden
dorp. in progymnasm. action. firens. p. m. 8.

Deficiente verò memorata utilitatis evidentiā, ea quæ antea obser
vata, studiosè sunt tenenda l. 3. C. de adif. privat.

Verum enim verò tanta res antiquas reformandi prurigo quosdā ac
cescit, ut ipsa etiam S. Scriptura ab hac Diabolicā machinatione libera ser
vari non potuerit, ne dicam de Philosophiā verā cujus sapidi fontes viro
Cartesiano inducuntur; vel etiam medica arte, cui color additur novi
tius, Galeno ejusq; asseclis incognitus, Helmontianis autem firmiter
inharens

inhærens mentibus; Quid ergo de Jurisprudentiâ nostrâ Romano-
 manicâ proferendum? In quâ Novi Naturalistæ adeo debacha-
 ut Corpus Juris Justinianæum (quod vocant tricas Romani juris
 bras causarum) nullo insistenti fundamento, è medio tollendu-
 vumq; systema juris naturalis cudendum & efformandum esse
 persuasum habeant. Ita perpetuum hoc fuit veræ Jurisprude-
 tum, ut semper suos pateretur Alastores. Fuerunt autem pleriq;
 stæ vel hæretici. Nam Eunaphius Sophista in Aedesio eos se
 profiteretur, nec nomine decore cohonestandos esse, qui libris
 dentis studuissent. Ita Libanius Sophista & Andragathius, mul-
 stos adolescentes illecebris suis à juris studio averterunt. vid.
 lib. 6. c. 3. de quibus verum est illud Psalmistæ Ps. 11. v. 4. sic
 Grund um. vid. Beat. Tab. in Corollar. ad J. Et. commentat. Syn-
 cerevis p. 108. Cui ergo blasphemiz meritò occurrendum
 enim existimandum, lubrico & incerto fundamento, nec satis
 datiq; Corpus juris Justinianæum inniti principiis, sed omni-
 istud consistere sequentia demonstratum exhibebunt. Non
 alias habetur, quod domus ruinæ proxima lubrici fundame-
 dificatum, indicina sic: Pari ratione Ars sine fundatione,
 cipio, ad quod, necessitatis telò svadente, tanquam ad ly-
 recurrat, ruinosâ existit, viliq; habetur. Hinc si Jus nost-
 neum tali lubrico & arenoso fundamento inhæreret,
 pendendum foret. At verò cum origo ejus Principi Pri-
 Ter. Opt. Max debeatur, cujus inventum ac munus aper-
 verbis, in l. 2. ff. de ll. B. Tabor de merat. ibidemq; in deduc-
 ea divinitus per ora Principum est promulgatum, Ahasv.
 etat. de peccat. princip. conclus. 13. in fin. neminem sana s-
 gaudentem futurum esse arbitror, qui non ultrò confiteat-
 neum fundamento rebus sic stantibus omnium certis
 Ipsum hoc divinum fundamentum tria quoq; juris pr-
 in §. 3. Instit. de J. & J. l. 10. §. 1. ff. eod. repræsenta-
 hominem absolutè & in se considerat, præcipiendo ut
 quicquam, quod lædit pietatem, existimationem & verecundiam, com-
 mittat, l. 15. ff. de condit. Instit. Hinc est quod lupanaria & fornicationes
 nullâ ratione, neq; etiam eum in finem ut adulteria tanquam majus ma-
 lum evitentur, in benè constitutâ Republicâ, tolerari possint & debe-
 ant, cum nulla dispensatio in legem divinam vel naturalem cadat. Conf.

Novell. 14. & Ali
 cepta respectiv
 stitiz alios con
 dicatur peccat
 abstinere jub
 non tantum
 injungitur N
 in fin. ff. de
 conficuerit
 nihi. q; est
 iplos l.

Novell.
 Conf.
 Novell.

Novell. 14. & Ahasver. Fritsch. *diſt. traſt. concl. 19.* Posteriora duo præcepta reſpectiva ſunt & ad hominem ſe referunt, nec non in exercitio juſtitia alios contemplantur, ita tamen ut (a) alterum præceptum privativum dicatur peccata coercens per quæ injuſtè læditur proximus, à quò malò abſtinere jubet *Pſalmiſta Pf 34. v. 15:* *Laß ab vom Böſen / & Chriſtianis* non tantum mutuam odium interdicitur, ſed etiam amor ſincerus juxta injungitur *Matth. 22. v. 39.* hominem enim homini inſidiari nefas eſt. *l. 3. in ſin. ff. de J. & J.* id quod inter nos natura cognationem quandam conſtituerit, *d. l. 3.* omnes enim ab uno patre, ſcil. Adamo, proceſſimus, nihi quod eſt unum uni tam ſimile tamque par, quam omnes inter noſmetipſos ſumus, ut beneficio hominem affici hominis interſit, *l. 7. in ſin. de ſerv. ex part. Wel. in op. de his qui not. infam. n. 5.* Imò amor proximi amor DEI adeò arctiſſimè alligatur, ut qui in proximum peccet, in ipſum DEUM peccare dicatur. Num *5. v. 6. ibi:* *und ſich an dem Herrn damit verſündiget.* Quia hic eſt caput noſtrum, nos verò membra invicem, *Eph. 4. v. 25.* Totum ſe DEUS tibi communicavit, totum igitur te communices etiam proximo tuo. Optima enim vita eſt, quæ tota aliis inſervit. *B. Gerhard. medicat. ſacr. 28.* & qui dat beneficia DEUM imitatur, qui ſummè eſt *αὐτοεικής*, ideoque & nos exercendo *αὐτοεικείας* non minus ac per libertatem imaginem DEI recuperamus, cum *Seneca Dn. Albert. in Epit. jur. natur. part. 1. c. 2. §. 10.* Certa igitur Philoſophia inde exſurgit, quod qui proximum lædat, DEUM ipſum lædat. Quod arcanum Chriſtiana Philoſophia ſi Chriſtiani admitterent, potius ſanctam pacem, quam bella inter ſe colerent & verè filios DEI ſe oſtenderent; Sæcus autem facientes, velint, nolint ſe hoſtes DEI ac atheos, inferorum cruciatus jam promeritos, palam profitentur.

(B) Alterum verò, reſpectivè hominem perpendens, præceptum, poſitivum prædicatur, quod aliàs ordine eſt tertium. Ipſum hoc præceptum jubet, ut proximo ſeu unicuique ſuum tribuamus, cum quo concordat iſtud *Pſalmiſtæ thue guts Pf. 34. v. 15.* ac nemini faciamus quod nobis fieri nolimus, *c. 1. diſtinct. 1. Wel. in op. de J. & J. n. 15.* ita tamen, ut ordinata charitas, ipſa *Φιλαντία* ſcil., incipiat à ſe ipſo, *l. 14. ff. de præſcript. verb. & l. 6. C. de ſervit & aqua.* Ubi Imperator crudelem eum vocat, qui rivus aliò derivat, cum agros ſuos ſiti ſinat emarceſcere. Quo pertinet pertritum: *Interulam magis ſtringo quam tunicam, das Sembd iſt mir ndër als der Rock.* Hinc rectè homo ſe ipſum potius amare quam alium, & ſua negotia diligentius tractare, quam aliena fer-

cur in l. 4. § l. i. ff. de solution. l. 28
originem à charitate, qva quis se

Ex hisce tribus igitur præceptis
ad quæ etiam quantum fieri po
bitur ipsa hæc præcepta ab ipso
fertim in alterâ tabulâ esse pro
esse primum ordine præcipit
transigendam, sexto est confor
tò Magistratus libidinosos Juli
doq; pro delicti puniat gravitat
rium, nonnullibi & simplex, p
dissvadet secundum, cujus v
l. 9. pr. ff. de manumiss. vindict
ris, alterq; hominis sanguis
bos. in thesaur. loc. comm. l. 1.
delicti genere sive etiam ull
secundæ Mosaicæ tabulæ p
perativis interdictum.

Tolerare videntur eq
æstimationem, eamq; dive
stione variam, in favorem
tem & in eventu, si non ultr
sat. conduct. l. 16. §. 4. ff. de r
lit. d. Alt in mente concept
tus rescissioniq; locus reli
vel culpa venditoris quod a
l. 6. §. 2. ff. de de Action. Em
ff. de J. & J. ideoq; neq; dolut
l. 3. §. ult. ff. pro socio. Nec inj
longo longissimôq; tempore re
veros dominos tueri; Reipubl
possessoribus, à quibus ea defer
exsolvantur. pr. Instit. de usucap
nullâ afficiuntur injuriâ, quia
sancita exhibentur, sed in horu
num jura introducta sunt, l. 28
tia enim vituperium & poenam

RUDENTI
tion. l. 28. ff. m
va quis seipsum
tur præcepta
fieri potest
ab ipso

in nullo contrac
ale præcepto
ar equidem ob
diversis temp
orem commer
ultra dimidie
de minor. Tr
cepta & fra
relinquitu
od abest, a
Empt. Ven
dolum nec
c injustum
pore retir
Reipublica
a defenda
usucap. c
quia vigi
horum
c, l. 28 ff. d
penam,

except. diligentia verò omni jure laudem & præmium meretur. *l. 5. §. 4. C. de temp. appell. & l. 3. C. de alluvion.* Et habeat quilibet sibi quod longissimo tempore tanquam bonus Paterfamilias, *de quò in 15. C. de rescind. vendit.* in res suas non inquisiverit & sic per consequens in alienationem consenserit *l. 22. ff. de V. S.* atque rem pro derelicto habuerit, *l. 28. de V. S. & l. 16. ff. eod.* Nulla itaque injuria ei fit, cui res sua culpa perit, *l. 155. de R. J. B. Tabor in partic. Elem. p. 59.*

Omissionis peccato sauciatur tertium juris præceptum, dum quod cuique; tribuendum non tribuitur. Rerum communio enim, tanquam speciale quid olim, distinctis hodiè dominiis definit, & quilibet sacro mandante Codice *1. Tim. 3. 4.* domui præesse debet propriæ & proprium comedere panem. Quamquam nec historia creationis hæc in parte ablutat, in qua primo homini lapsò injungebatur cum sudore proprium, non verò alienum comedere panem, qui proinde juxta Decalogi legem sub specie recti facultatibus nostris non est adsciscendus, quin potius adjuvandus proximus, ut fortunas integras illæ sibi retineat, quæ summa est novi in Decalogò præcepti. Nec læditur proximus defensione sui ipsius, modo ea limites arbitrii moderatæ tutelæ non egrediatur. Et quis se defendere non studeat? Nisi sapienti enim sua non placent; & omnis stultitia laborat fastidio sui. Senec. *Epist. 9. in fin.* quæ res, ut supra dictum, *Φιλαυτία* vocatur.

Tertio innuit Ulpian. *in l. 6. ff. de J. & J.* Jus civile esse, quod neque in totum à naturali vel Gentium recedit. &c. ceu verò natura ubique certa, ita etiam istud quod super ipsa fundatur. In quò verò jus hoc naturæ consistat, acriter pugnat. Notus aliàs est ex antediluviana historia status hominis primi tanquam nobilissimæ creaturæ integritatis nobilissimus, felicissimus, tam quoad *bona corporis*, quam *anima & mentis*. Quoad bona enim corporis, *in thoro* DEUS Adam uxorem ex costâ suâ formatam in adiutorium, & societatem conjugalem adduxit: *Extra thorum* formavit ipsum animâ intellectivâ, ut hac ratione multum præstaret brutis, quæ potestati ejus eapropter subiecta simulatque totius orbis dominium ei attributum fuit. Respectu bonorum *anima* homo donatus est animâ immortalî, quam ei DEUS ex pulvere terræ inspiravit. Quam tamen immortalitatem animæ inter alia impia dogma-

JURISPRUDENTIAE JUSTINIANEA

Mentis bona exinde patefiunt, quod DEUS hominem creaturam
 scientiam intellectus, sanctitate & iustitia voluntatis ita ornatum,
 DEUM rectè agnoscere, colere & mortem non animæ tantum, verum
 etiam corporis vitare ac postquam in omnium rerum affluentia vixit
 liberisq; ejusdem integritatis progenuisset, ad æternam beatitudinem
 placidè transferri potuisset. Ratione quorum mentis bonorum h
 simillimus ipsi DEO, ad cuius propterea imaginem creatus erat G
 1. v. 26. & 27. Verum prohi dolor! per unicum morsum de fructu
 primus homo terq; quaterq; beatus, cæteroque in modum defor
 fuit, ut in unico momento se posterisq; in deterrimum præcipi
 derit statum, lapsu quippe hoc suo horrendo peccatum & morte
 hunc invexit mundum & totum genus humanum omnium virium
 tis, voluntatis & affectuum integritate spoliavit, atq; hæc ratio
 tam sibi ipsis quam toti posteritati omnium miseriarum cur
 eheu! acquisivit O deplorandam hanc magnam posteritat
 riam!

Ceu verò in medio iustitiæ exercitio erga lapsos Parentes
 cors DEUS misericordiam suam exeruit; ac spe salutis de semit
 rô, contriturò serpentis caput lapsos iterum, quod vitam atti
 tualem, erexit, Gen. 3. v. 9. & 15. Ita etiam quod vitam civile
 ralem concernit? instar ingentis flammæ ex qua post resinct
 dium aliquæ favillæ superiunt, scintillulas quasdam seu ad
 statu integritatis superesse voluit, quarum adminiculo ea qu
 recuperare valemus, quæ amissimus, quo pertinent scientia se
 theoretica, quibus intellectus ante transgressionem exornatus e
 res seu principia practica, quibus resplendebat voluntas, quæ
 γνώσις scintillulæ & igniculi virtutis, sive rudera & lineam
 perfectionis post transgressionem mansere reliqua in hom
 uti scitè refert Amplissimus Dn. L. Valentin. Albert. in com
 tur. c. 2. §. 4. & c. 3 §. 42. Quædam verò dona, in quibus hom
 DEL creatus erat, in ipsò statu integritatis pertinent ad
 lem, quædam ad vitam naturalem & civilem. Illa vocantur dona
 Principalia & Essentialia; hæc verò Accidentia, Dn. Albert.
 & pertinet Distinct. Dnn. Theolog. statuentium imaginem DEI
 vel σοφίας notareq; dona hominis spiritualia, vel σοφίας
 complecti conjuncta dona non spiritualia, de qua vid. B. Av. mei
 D. Feurborn. Anti Ostorod. Diss. 30. sb. 14. Illa dona præter
 præter amicitiam

S
 homo nempe iustit
 um virium integrit
 fet der Seelen un
 homo conditus
 racipit in hac vit
 torum applicati
 sificationem. D
 cum ea propria
 bona incorrup
 n. 15. & quæ p
 tum

quod leg
 prudens
 ullâ alie
 residui
 Gbi vic
 21. v. 2

homo nempe justitiam & sanctitatem veram & concreatam illam omnium virium integritatem & rectitudinem, die rechtschaffene Gerechtigkeit der Seelen und daran hoffende Unsterblichkeit des Leibes, ad quam homo conditus ante lapsum representabatur; quantum imperfecte recipit in hac vita per renovationem, in fine mediante salutari sacramentorum applicatione 1. ad Corinb. 12. v. 13. in altera vero perfecte per glorificationem. De qua ipsa imaginis divinae parte non est ut hic agamus, cum ea propria sit Theologiae revelatae. Dona vero posteriora, tanquam bona incorruptae naturae Accidentia, ut ea appellat Wes. in 7. & 7. n. 15. & quae pertinent ad vitam naturalem & civilem in residuo adhuc dum reperiuntur, ita ut in hac homo secundum rectitudinem moralem vivere queat, vid. prae laudat. Dn. Alberti c. 1. §. 3. quod testantur loca sacri Codicis passim. Deprædicat ea Ecclesiast. c. 7. v. 30. his verbis: Inveni, quod DEUS hominem fecerit rectum, aufrechtig; At ipsi quærun ad inventiones multas. Quod ita in Scholiō ibid. interpretatur Lutherus: Sie wollens treffen und meinen es müsse wohl gerathen. Et nisi reliquæ superstites hactenus mansissent, de homine non scribi potuisset, quod legitur Proverb. c. 17. v. 27. Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est, & vir eruditus pretiosus est spiritus. Neque etiam homo de ullâ aliquâ re certus esse potuisset, nisi ex principiis ex statu integritatis residuis à DEO indultis hoc sciscitaretur, omnis siquidem via viri recti sibi videtur, aber der Herr allein machet die Herzen gewiß Proverb. c. 21. v. 2. Multo minus potuisset à Mose Israëlitis Deut. 12. v. 32. Siehe zu/ daß du gethan hast was recht und gefällig ist für dem HERN deinem Gott / injungi. Ipse etiam Propheta Jeremias non provocasset ad veram justitiam in prophetiâ suâ c. 26. v. 14. nisi certior redditus esset eam cordibus hominum inscriptam atque ad simulachrum justitiæ moralis connata impertiendam esse, ne dicam jam de aliis textibus Novi Testamenti cum his concordantibus, quamvis instar omnium sufficere posset appellatio Paulina ad Cæsarem cum deprehenderet Paulus causam suam injuste coram inferiori judice tractari, vid. Act. Apost. c. 25. v. 10. & 11. Non negari autem potest nonnulla etiam dona vitam naturalem in statu integro juvantia, post lapsum omnimode amissa, ut sunt mortalitas integri hominis ejusque in corpore impassibilitas sæpe, cit. Dn. Albert. d. l. §. 4. §. 11. Ast aliorum, quorum reliquias integritatis superesse voluit DEUS, ea recuperamus mediātibz & adminiculantibus hisce reliquiis ceu principiis practicis. Quemadmodam enim olim in statu integritatis

JURISPRUDENTIÆ JUSTINIANÆ

tegritatis intellectus variis scientiis fuit ornatus, ita & nunc in statu
formitatis utimur residuis principiis iisdem scientificis ex statu inter
tatis mutuatis, quæ vocantur principia theoretica; & quemadmod
in statu integritatis resplendebat voluntas hominis virtutibus; it
nunc iis restituendis utimur iisdem principiis humanis mentibus in
quæ tum invalescebant, quæ principia practica vocantur; vid. iter
Alberti d. l.

Ex his principiis totum jus nostrum Justinianum est confa
quod idem appositivè testatur Jurisconsultus in l. i. ff. de acquir. rer
ANTIOVIUS JUS GENTIUM CUM IPSO GENERE HUMANO PRODITUM EST
princip. I. de rer. divis. 11. Firmiter ut exinde eliciatur, jus natu
quod per scintillulas imaginis divinæ ex ruinâ humani generis su
tes nobis impressum est, per quas utcumq; conscientiam indicatri
dice, Rom. 2. v. 15. agnoscimus honesta & turpia. Dictu
scientiam indicatrice & judice. • Quilibet enim, se conscientiam
ullo Doctor, e& Magistrô quovis accusatore gravius accusare &
præsenscit, eamque esse judicium in quo idem est simul reus,
stis, judex, tortor, carcer, flagellum, executor, carnifex anima
Ipsa autem hæc conscientia in vitâ, quæ sint bonæ, quæ malæ a
monstrat. Ita e. g. Adulter in conscientia convictus, eò quod clam &
non palam scortetur, semet peccare novit. Quo ipso non
tum, ut moderni Atheistæ sibi imaginantur, conjugale, sed i
statem naturalem impingere confiteri cogitur. In specie
postolô Paulô in Epist. ad Rom. 1. v. 19. & c. 2. 14. & 15. describit
Naturæ lex & opus legis à Deo scriptum in cordibus nostris
Jureconsultis Jus Naturæ etiam definitur noticia principio
corum & conclusionum inde extractarum de regendis mori
psa æterna & immota normâ mentis divinæ conveniens, vid
& 7. n. 15. Ut enim in Deo est Sapiencia discernens recta
Ita & ab eodem Domino in mentibus nostris condita est lu
guit honesta à turpibus: Et architecti sui voluntatem intell
demonstrat. Rom. 2. v. 15. Wel. d. l. vers. causa Efficiens. Agnovit idem mo
tempore Cicero, quando de ll. 1. scripsit: Lex Naturæ est ratio summa,
insita in naturâ, quæ jubet ea, quæ faciendâ sunt, prohibetq; contraria.
Quod idem est quod Paulus in l. 11. ff. de J. & J. exprimat: Jus naturale
est, quod semper æquum & bonum est. Et jus est ars æquum & boni, per
d. l. pr. de J. & J. Quod notandum contra Idiotas qui

brinam sibi pe
usu metiantur
colunt, sed sibi
recta confort
S. I. Dn. Seru
turq; æquita
nostro secret
l. 8. C. de judi
cipia practica
referri pote

J. &
dientiam
phatica:
nor bujus
satis func
litica, ut
manum

primitiv
tem
an ostio m
tam.
vero
per
D.
D.

brinam sibi pervadent, & omnia absolute ex rationis suae irripio & usu metiuntur, juris vero notitiam seu principia practica hujus non excolunt, sed susq; deq; ea habent; cum tamen aequitas sit commoda seu recta conformatio juris generaliter ac indefinite lati. Aristot. 6. *Eth. 8. §. 1.* Dn. Struv. in *Jurisp. Rom. German. forens. lib. 1. tit. 2. §. 18.* accipianturq; aequitas pro aequalitate seu recta ratione non scripta & quae a jure nostro secreta aut certe nulla expressa lege in illud relata est, l. 1. *C. de ll. l. 8. C. de judic. Wel. in ur. de J. & J. circ. fin.* Cognoscuntur vero ista principia practica in quavis juris materia, quae haud gravatim ad jus naturae referri potest; conspicitur namq; jus naturae hoc e. g. in obedientia erga DEUM, patriam & parentes, l. 7. ff. de J. & J. Superioribus enim obediendum esse, axioma universale utriq; statui conveniens syadet, de quo Actor. c. 5. v. 29. atque status integritatis ad DEUM, corruptionis vero ad Magistratus, Parentes & Praeceptores applicat. Dn. Albert. cit. *Epitom. jur. natural. c. 3. §. 46.* Ut propterea etiam ordo parentum & imperantium omni Reipublicae naturalis dicatur. Vid. Hahn. in *Observat. ad Wes. ur. de J. & J. p. m. 65.* praesertim e juris naturalis praecipis derivari obedientiam parentibus debitam testantur. l. 2. *C. de in jus voc. ubi verb.* Emphatica: *nec in ea re rusticitati venia praebeatur, cum naturalis ratione bonor hujusmodi personis debeat.* Hinc jura Magistratum & superiorum satis fundata cernimus. Quamquam in statu integritatis Magistratu politico, ut sit in statu corrupto, non fuisset opus, cum a solo Deo genus humanum directionem suscepisset atq; sponte paruisset absq; compulsione aliqua. Libenthal. *Ex. Polit. 1. 9. 15.* Similiter principia ista practica sive reliquiae imaginis divinae representantur in defensione vitae, libertatis & rerum, de qua supra dictum, vid. l. 3. ff. de J. & J. adversus periculum naturalis namq; ratio permittit se defendere, per text. l. 4. ff. *ad leg. Aquil.* Ut enim verum sit, donum impassibilitatis prorsus amissum esse in statu depravationis, affectus tamen adhuc durat hic, ne majorem vitae jacturam patiamur nobis induci, cum jam ad pristinam felicitatem adspirare impossibile nobis existat. Affectus autem iste *Φιλανθία* seu amor sui ipsius appellatur, atq; se explicat in officio hominis erga se ipsum seseq; defendendi erga alios. B. Lutheri tom. 1. *Latin. Jenens. in disputat. Witteb. ann. 1539. mens. Mart. habit.* verba hic notari merentur: Si te latro in itinere occidere velit, propter Christum te defendere debes, etiamsi occidendus sit ille. Et B. D. Martin. Chemnicus in *lqs. Theolog. de leg. Dei in quinti praecipii explicatione.*

plicat. Quintum inquit, prece-
 ne alios occidas, verum etiam
 cidi finas, Addit: nisi enim de
 persona. Et quid nisi hoc li-
 cuiq; licet omnibus modis &
 de. c. 1. §. 24. Ad deb ut a justm
 one debitā non utatur & ad
 naturale quid, per l. 5. ff. de a-
 nio ad sibi prospiciendum fe-
 tali quantumvis per acciden-
 onem necessariam laeso est p-
 & quidem sub poena capitali
 ed quod ad imaginem divini
 omnes creati essemus, Gen. 9. 2.
 Cornel. de Sicur. n. 6. atq;
 bra ipse ad Epb. 4. v.
 Gen. 9. v. 5. in fin. ibi: qd
 communis omnium m-
 scription. Carpz. in prax.
 quam hominem ad imag-
 2. X. de homicid. Imo
 do, DEI officium sibi us-
 num? Dev. c. 32. Job. c. 14.
 interest homines conserv-
 Carpz. cit. loc. def. r. n. 2.
 de special. leg. Mos. ita d-
 legum, sublata videlicet
 nil nisi DEO tam simile, o-
 matrice pulcherrimā, ad
 quest. 150. n. 34. prax. criminali
 bruta non impunita esse volu-
 gitor, vid. d. c. 9. Gen. v. 5. fet-
 is ex lege obruebatut. Ne-
 carnes sanguine humano poll-
 circa irrogationem poenae in-
 ferentia atqve respectus per
 hac sit dictata & taxata, cuj

SEPRUM EST TI
 vit, preceptum
 etiam ut te
 enim defende
 hoc licet

v. 21. qui
 a: qd deo fecit
 an matrem suam
 maginem & si
 imo quid dese
 i usurpare, i
 c. 14. Er qu
 servari, ho
 n. 2. Qui ip
 ita declarat
 cet mund
 ile, quam
 ad exemp
 riminal.
 ste voluit
 2. 5. sed si
 Neq
 no pollute
 na in crir
 is persona
 cus po

potest, nisi terribilem vocem: Propheta audire malit: quoniam propter
 morte dignum dimisit, erit anima tua proxima eius: & populus tuus
 pro populo eius 3. Reg. 20. in fin.

Quemadmodum & Rex Saulus à divina Majestate reiectus fuit,
 quod contra DEI mandatum erga Amalekitarum Regem Agag in tem-
 pestivam clementiam exercuerit. 1. Sam. 15. v. 23. Pariter David quod
 pepercerit filio Absoloni fratricidæ 2. Reg. 14. v. 21. multa probra & con-
 tumelias pervoravit ac regno periclitatus fuit. c. seq. 15. Carpov. d. l.
 n. 35. Hinc ejusmodi misericordia & expiatio expressè etiam in jure
 divino est prohibita, nempe Deut. 17. v. 8. & Hebr. 10. v. 28. Exod. 21. v. 12. &
 Num. 35. v. 31. Solet aliàs ex jure Civili Justinianò opponi l. 3. ff.
 ad leg. Cornel. de Sinar. l. 16. eod. ex qua nobiles prærogativam quan-
 dam sibi præ aliis attribuendam esse arbitrantur. Verùm cum sæpe
 ad majores tumultus evitandos quædam à piis Imperatoribus concessa
 habeantur, ita fortè ex eadem ratione poenam istam legibus aliàs divinis
 uniformem & taxatam moderare Romani Principes tunc coacti fuerunt,
 arg. verb. d. l. 16. nisi forte aliter commutari sedari non possit. Interim cum
 per posteriores leges hæc legibus iterum sit derogatum, vid. l. 3. C. d. E-
 piscopal. audient. ideo in præctica hætenus contrarium quoque fuit ob-
 servatum, vid. Carpov. d. l. p. 1. q. 2. n. 14. & p. 3. q. 148. n. 40. & seq.

Porro præctis istis principiis seu reliquiis imaginis divinæ innietur
 autem *autem* seu rerum sufficientia, quæ hætenus pertinet ad beatitu-
 dinem in hæc vitâ, dum quisque suâ sorte contentus alteri benefacit, licet
 is gloriari nequeat se actu possidere omnium rerum sufficientiam & af-
 fluentiam, quin potius conqueratur à primò statim vitæ suæ ortu de ino-
 piâ. Exercetur autem *autem* hæc per liberalitatem, dum diligimus
 proximum sicut nosmetipfos, & quemadmodum nobis prospicimus de
 nostrâ salute cum de rebus nostris impendimus quod ad nostram neces-
 sitatem pertinet, ita & proximo, dum facultates conquiritur, de iis-
 dem benefacere obligamur, secundum præscriptum liberalitatis mo-
 dum, quam ipsam liberalitatem itaque quando hac ratione exercemus,
 imaginem divinam hoc respectu recuperamus.

De dominio juxta ac socialitate, quomodo principis præctis seu
 reliquiis imaginis divinæ convenient? queritur: Quod autem domi-
 nium attinet, videtur equidem hoc ipsum ex jure naturæ demonstrari
 non posse, utpote quod in statu integritatis omnia fuerint communia &
 homines nil proprii habuerint, illa ipsa etiam proprietates non extiterit
 neces-

necessaria; cum homo nullus in omnium rerum violentiam mutuamque caritate humano generi statim a natura iisdem utendi statim in inferiores creaturas naturalis, ex cujus iustitia naturalis cuius dominii, quantumvis usum rei rem sibi appropriat apprehendit, cessante violentia. Hahn. c. l. n. 16. quare tate nec ipso etiam juri non ipsum jus sive dominium extensum, adeo ut non tantum unde servitus personarum, plis. Dn. Alberti c. 11. c. 2. g. bis assignemus easque, auctore ratione possideamus, cum concitare discordias, vid. l. 77. s. 2. 77. pacem rixasque & arma inter rationes distinctiones rerum exorta, de proprio sibi retinuit, inde commerciis rerum accidentibus ipsa appropriatio dominio repugnant, quod ut eodem evidente, prescriptivum & prescriptivum secundario, per consequentiam foris & reductivum, vid. Hug. G. Quam distinctionem & ipsam f. de R. D. ubi dicitur, quare seu gentium primario, Comm. ad l. d. s. n. 2. quod dit. Postquam enim accedunt improbitas, ut non potest dicitur facile sentiret, fieri in cupiditate correpti fruerentur

minus iuste & tranquille in societate civili viveretur, ratio sana sibi, ut desuper remedium aliquod introduceretur per distinctionem scilicet dominiorum quia unusquisque suum teneret, seipsum eigenem Hause wohl fürstehe / 1. Tim. 3. v. 4. & 5. & ne ignavi atque desides alieno alerentur labore & pro suo alienis abuterentur fortunis, cum quolibet deceat in sudore vultus sui panem comedere suum. Schneidewin. in Comm. ad Instit. §. 11. de Rev. Div. n. 9. Hinc ipse etiam DEUS approbavit dominiorum distinctiones Deut. 19. v. 14. & terram sanctam dividi & legem de hereditatibus observari iussit. Jos. c. 12. v. 7. & c. 14. cum seqq. Idem etiam Omnipotens DEUS hereditatem ad proximos heredes pertinere voluisse, Epist. ad Rom. c. 8. v. 17. colligit. Ad hæc dominia plura in jure, ut ædificiorum collationes, bella, captivitates, servitutes, manumissiones, jura contractuum, obligationum, successuum, & si quæ sunt similia, l. 4. & 5. ff. de J. & J. teste Wel. in w. de J. & J. n. 16. & sic per consequens ad jus naturæ referuntur; Exempla dicuntur rem illustrare. Igitur Jure Naturæ dominiorum distinctionem approbatam esse unicuique saltem exemplum Magistratus introduci demonstrat. Quantumvis enim integritatis status nullos admitteret Magistratus, & humana consilia, cum totum genus humanum fuisset gubernatum à solo Deo, absque ullis legibus positivis, excepta illa lege quæ agit de arbore vetita, itemque legibus quæ agunt de monogamia & indissolubilitate matrimonii. Dn. Alberti in compend. jur. natur. in præfat. ad Lector. p. 5. tamen postea & in hoc genere societatis in statu corrupto, quo distincta sunt dominia, regna sunt condita, i. e. creati Reges, Principes & Magistratus, Hahn. in Observ. ad Wesf. w. de J. & J. n. 14. vers. hoc autem jus. Quo respectu etiam ipso jure divino probantur Magistratus, vid. Epist. ad Rom. c. 13. v. 1. & seqq. Quod aperte etiam indicatur in libr. Sapient. c. 6. v. 4: Euch. ist gegeben die Obrigkeit vom Herrn und die Gewalt vom Höchsten, welcher wird fragen wie ihr ordnet, denn ihr seid seines Reichs Auptleute, Et vocantur Magistratus à Proph. Mich. c. 6. v. 2. die starken Grundfesten der Erden.

De socialitate, cum homo ex naturali instinctu hanc appetat, multo minus dubitandum, eam, ad jus naturæ referri, si ea societas nuptialis sit sive alia. De hac quatenus socii dominium rei cujusdam obtinendam, jam dictum, quæ propterea ad contractus pertinent, conf. l. 5. ff. de J. & J. Quod verò nuptialem concernit sive maris & femine conjunctionem, quis dubitabit eam juris naturalis esse? Confirmat & hoc Jure

Con-

Consultus Paulus in l. 14 §. 2
 et ait ius & pudorem inspicere
 re jus naturale cernimus,
 na, qvz etiam bestiis com
 rali participare feruntur, q
 l. r. §. 3. ff. eod. definiendo ju
 omnia animalia docuit.
 jus naturz descriptum esse
 ruinâ humani generis supe
 indicatrice agnoscimus h
 bis impressum est à DEO
 rierent species easq; educa
 is. v. jus ergo privatam est.
 naturalibus & facultate ani
 est concupiscibili & irasci
 mantibus cotamunis. Co
 ex hoc. Quemadmodum
 etiam docente, obedire su
 placitum DEI justas exercere
 connasci voluit atqve cor
 actus quosdam, qui sapiu
 clinatione ducta exercent
 Quo pertinet pæmemor
 educatio. Quia dicitur in
 quorum intuitu bestiis jus a
 bey debent unvernünfftigen
 cero lib. 2. fin. bestias scilicet
 quadam virtutum humanar
 tates equis aliisq; bestiis at
 tat. DEI, docens, in brut
 stunt, nihil obstat qv in
 tem, quantumvis jura a
 tiones naturales à DEO
 feruntur, conf. l. r. §. ii.
 Struthio-Camelus increp
 los. Dicitur est qvoad
 esse convenientia in jure
 bere hic non attendunt.

definitionem istam juris naturalis Justinianeam in l. 1. §. 3. de J. & J. & pr. I. de J. N. G. & C. atq; sapilld notant, quod per eam forma juris naturalis in ratione consistens non explicetur. Est siquidem ipsa hæc definitio non *essentialis*, ut naturæ naturæ consentiat hancq; homines cum brutis communem habeant; sed *accidentalis*, & à causâ potissimum efficiente, DEO puta, ceu norma, canone & cynosura rerum gerendarum petita. A quò ipso DEO nostrò principia mentis præctica defluunt, unde sunt immotæ in naturâ ordinationes divinitus sancitæ Wes. in x. de J. & J. n. 15. v. & hac eadem. *Subjeetum* autem juris hujus sunt animalia rationalia *πρωτες καὶ κυριους*: Irrationalia verò *ἀναλόγως* secundum modum & mensuram suæ receptivitatis. Vid. post alios Seldenum de jure Hebræorum lib. 6. c. 1. Conf. B. Tabor c. 1. Planum hoc reddit Wes. d. 1. vers. *jus ergo privatum est*, dicens: *Norma juris triplex est, alia enim ex affectione & quadam φιλίᾳ (Φιλίᾳ) communis naturæ dijudicatur: v. g. tuendam esse vitam, libertatem, conjugia, cognatum sanguinem, educandos liberos & consimilia: affectio cujuscuq; & communis naturæ sensus recta atq; justa esse ostendunt: Et ad consequenda ejusmodi, veluti quædam jura, omnes animantes incitant ac devincunt.* Notandum ergo est ut nimium delicatuli simus atq; placeat nobis potius defendere brutis jussu quàm jus inditum esse Nam jus in brutis hic, inclinationes illas naturales ad actus justitiæ divinitus instinctas & impressas denotat. A deo ergo certum ac fundatū est jus naturæ, ut & ejus vestigia in brutis à naturâ velut edoctis quoad antehus deprehendatur. Tabor. c. 1. Nimium ut proinde hallucinentur, qui jus naturæ illud venditant, quod in liberrimo ac simplici, nudo & solitario disquirentis usu consistit; Quod si enim istud jus eliceretur, certè nunquam futurum esset jus inviolabile & immutabile, sed semper istud mutari iterum posset. Dn. Alberti d. 11. c. 3. p. 28. nec cætera & jusjuranda servarentur, haberent autem Atheistæ quod volunt; nisi conscientia ea tenenda esse obligaremur & recordaremur Regem Regum & Dominum Dominantium juri naturali unde fluunt auctoritatem præstare. vid. Dn. Alberti c. 1. §. 36. Quod ipsum Potentiorum Consilarii advertentes merito Principibus suis svadent, juramento ab antecessoribus præstito strictè inherendum esse, cum istud non tam personale sit quàm reale ad ipsos insuper Principatus & Ducatus directum: & nihil clariore lumine fulgere dicitur, quàm recta fides in Principe, l. 8. C. de Summ. Trinitat. cui turpe est dyabus quicquam phologvè

lingvis. Knipschild. *de jur.*
der de feud. part. 10. sect. 1.
 mna & incommoda scdit
 igitur DEUS tanquam cau
 humaná ratione quantum
 ea subordinata sit DEO
 Alberti *c. l. §. 49.*

Verum cum ita habe
 tot scriptis, cum videatur si
 nata? Resp. Cum natura
 scintillis quibusdam, de
 tione $\tau\theta\ \delta\pi$, simplici com
 ut in antecedentibus dictu
 dum aberret & in Syrtes ino
 rum maximè umbratiliu
 naturale ad opportunitate
 certis regulis quantum po
aptem jus p. 70. atque per a
 bus quibuscunq; Bachov.
 ipsum est munus Jcti, *l. 2. §. 1.*
 notitia seu $\tau\theta\ \delta\pi$ a quilibet
 bor *tr. de Regim. Imperant*
 naturam per artem, vid.
 ca naturalis; ipsa hæc arg
 rusticus, perfectus laudand
 cialia, quæ docent verum in
 rusticus ab artificiõ syllogiz
 absq; hæc arte dicat se sobri
 nullum haberemus jus cer
 man auß denen *Muden / b*
 tium *herrshren / alles sch*
1. 1b. 24. p. m. 31. Ideoq; te
 esse constituendum, *l. 2. §.*
 sophantium non constatu
 teroq; in certam trahunt
 ant. Jus autem nostrum
 tum quo nititur non tant

RESPONDENTIA JUSTITIANA

[Faint, mostly illegible handwritten text in a dense script, likely a commentary or legal treatise.]

SOL RESPLENDENS. CAP. I.

l. 2. ibi jus certum est. C. de solution. sed etiam certissimum, l. 2. C. de in jus vocand. l. 18. C. de Excusatur. l. 17. C. ad leg. Falcid. l. 49. de legat. 1. B. Tabor in tractat. de alt. tant. p. 1. art. 1. p. m. 66. Inter ipsos Philosophos Doctores, Aristotelis scilicet, autoritas non usq[ue] quaq[ue] apodictica laudatur. Unde si merè Philosophantibus aliisq[ue] Naturalistis facti decisiō absq[ue] arte juris, uti vocatur in l. 1. ff. de J. & J. & pr. Constit. sec. de Concept. Digestor. committeretur, verendum esset ne plurimum fallerentur, juxta illud Jcti in l. 2. ff. de J. & J. facti interpretatio plerumq[ue] etiam prudentissimos abrepti fortè & depravati cupiditatibus & iracundiâ: Astens sine cupiditate & perturbatione. Cui proinde omnia in bene constitutâ Republicâ quantum fieri potest committenda. Reinking. de R. S. & E. lib. 2. class. 2. c. 1. n. 12. 13. & 14. Quod & monet Aristoteles lib. 1. Rhetor. Et porro exequivuntur Scipio Gentilis lib. 4. de donat. inter vir. & ux. c. 4. Nicol. Everhard. Jun. Consil. 40. n. 30. vers. prius verò & n. 41. Propterea autem gloriæ humanioris literaturæ totiq[ue] Philosophiæ nihil detrahendum, quin potius ea magnificianda, omnesq[ue] ejusdem circuli peragrando ab illò, qui aliquando utilem Reipublicæ operam præstare, nec alienis planè oculis totum corpus salutemq[ue] politiz velit committere. In præceptis tamen eorum non consistendum esse animadvertit is, qui subordinationem disciplinarum considerat, & si maturo judicio discreverit, expendit, quantum generalia illa Philosophantium placita hinc inde variis rationum momentis agitata differant à decretis tot seculorum usu & tot virorum summorum in actu exercitatisimorum calculis, imò imperatoria & majestatica autoritate corroboratis, quibus nemo sine sacrilegiò temerè contradixerit, l. 3. C. de crimin. sacrileg. queis casus obvenientes longè certius quàm alterationibus Philosophorum definiuntur, exemplo l. 4. §. 2. ff. de off. proconsul. B. Tabor in cit. tract. de regim. imperant. Ecclesiast. in præfat. p. 7. & 8. prædicti homines, ut suo jam tempore conquestus Cujacius sæpè multas quidem controversias & quæstiones quoad jura movent, sed quemadmodum ex definiendæ sint vel aliquid quando definitæ fuerint, nunquam explicant, verum expectant sententiam Jure Consultorum vel judicum aut Principum, lib. 13. Observ. 24. in pr. Licet igitur Jctus & Politicus in eò alias convenire videantur, quod uterq[ue] juvare conetur tranquillitatem publicam, finis tamen hic nimis generalis est, & differt evidenter. Jcti in hoc, cum ille super casibus...

nat, ut fit à Jctò. Nec et
 eventuris leges fert, quæ
 manu ductionem legum
 rum: Bachov. ad Wof. n.
 1. de Orat. definitur vir
 tus, sed ad agendum, cav
 in prefat. p. 3. Quod ipse
 Natura istæ, præsertim il,
 sum etiam pertinet illud
 monitum, cum ait: Ridic
 axiomate Politicò tumic
 turgidi, Reipublicæ gub
 rione carent nec singulor
 perunt. Quod ipsum
 gnitate positus, sed juris
 illa extremâ illi desperab
 esset, eam totam respueb
 ac arbiter rerum Princip
 bonos salariis defraudavi
 cem descendo. Fugienda
 dâ, sunt enim leges nos
 tum ac munus DEL. l. 2.
 tium recedunt, l. 6. ff. d.
 So nun das Weid au
 Act. Apost. c. 5. v. 38. & 39.
 mer. part. 1. §. 13. judices
 gering als sie immer wolle
 den erwogen Billigkeit / un
 wissen / sondern auff des
 fassen und außsprechen.
 contrajus vel utilitat, par
 administrationis univer
 lum rescriptum, nullam
 notationem, quæ genera
 tur, in disceptationem cur
 les sacras constitutiones

SOL RESPLENDESCENS CAP. I.

in l. 1. C. de judic. subtilitatem legum iudex curæ habeat, non autem
his, quæ præter jus dicta & prolata sunt ab Imperatore attendens.
Non obstant præmemoratis exemplum Lucii Titii in l. 88. §. 17. ff. de
legat. 2. quæ testamentum confecisse sine ullò juris perito, & rationem
potius animi securum, quam nimiam & miseram (subaudi Jctorum l.
ult. C. de testam.) subtilem diligentiam. Negatur enim istum Lucium
Titium testamentum absque opera Jcti condidisse; quod innuunt veri-
ba legis hæc: Et si aliquid legitime minusve perite fecero, pro jure legi-
timo haberi debet hominis sani voluntas. Quod in re ipsa nihil aliud
est, quam consveta Jctorum Clausula: Valeat omni meliori modo: de
qua in l. 29. §. 1. de testament. & l. 57. §. 1. ad S. C. Trebell. De subtili quod
profertur diligentia, distingvendum est inter subtilitatem otiosam & in-
geniosam, illa omninò repudiatur, l. 11. C. de natural. lib. l. ult. C. de l. l. §. ff.
de transact. l. 7. C. ad S. C. Trebell. l. 11. C. de judic. Hæc verò commendatur
utpote quod ex hac ipsâ etiam Patrum forensium & Jctis descen-
dant, notat præterea ea genuinam & accuratam legislatoris mentem
atq; intentionem, l. un. C. de professor. qui in reb. Constantinopol. l. 2. §. 15. Et
de J. V. E. l. 10. §. 5. ff. de quæstion. l. 51. §. ult. ad leg. Aquil: Proximo etiam
fructuosa est, ideoq; eam tractantibus istud vitio verti non debebat. Coch-
mann. Resp. 35. n. 54. vol. 5. Quapropter subtilitatum contemptores
stulti efferuntur in l. 88. §. fin. ff. de legat. 1. Conf. Dn. Tabor de jure verbi
visian. in preloqu. Quærela aliquando suborta fuit quod jus Justinianum
nimis prolixum & confusum esset, adeoq; necessitatem svadere abrogæ-
tionem istius & substitutionem alterius. Opposuit verò se huic quærelæ
nonnemo Jureconsultissimus, ac casum sequentem decidendum exhi-
bit: Titius post annum, cum in matrimonium sibi Sejam copulasset,
vitæ clausit terminum, relicta uxore gravida, cum hac ultimâ voluntat-
tis suæ dispositione: Si filium posthumum peperisset, hunc ex asse seu
octo partibus hæreditatis debere esse hæredem bonorum a se relictorum;
sin filiam, trientem seu tertiam partem huic iri assignatam, residuum
verò debere uxori. Quid sit? Uxor gemellos parit, & quidem filium
& filiam. Ad quem casum responsio fuit desiderata, quomodo consu-
lendû sit liberis & matri, ut salva etiamnum duret Patris voluntas instar
legis servanda, l. 1. C. de SS. Eccles. Et cum nonnulli ad successionem ab
intestato confugiendum esse sibi persuasum haberent, eò quod agnatio-
ne gemellorum posthumorum, quos non tanquam suos hæred-

senserit testator, rumpatur & infirmetur ad hunc modum: *§. I. de exher. lib. & §. I. I. quib. mod. test. infirm. l. 11. & in fine: rumpatur & infirmetur. testam. hac autem ratione non satisfacit voluntas testatoris, atq; hac in parte aequa heredes, eandem omnes docuit Justinianum tanquam ad S. anchoram confugiendum, nomen de lib. & postb. hered. Instir. as scil. sive totam hereditatem in VII. partes, ita ut ex his filius quatuor, uxor duas, filia unam accipiat. Et hujus decisionis rationem non adscribendam sub illa regula, quibus eadem rumpi putatur testamentum, sed hanc quia testator ex utroq; postumo aliquid voluerit, ut videtur, videatur filio altero tanto plus quarta uxori, & uxori altero tanto quam filia dedisse. Vid. Colleg. jur. Argent. d. de lib. & postb. Instir. l. 13. in fine. Nec habere filiam unde conseruata, illa pars instar legitimæ, unde inofficiosa querela habet quartam fuerit consecuta. §. 6. l. de testam. responsio hauriri non potest, re atque istius systema retentum est, post S. Biblia comparandus, Goldast. in prefat. p. 1. hungen scil. 2. è quò facile quilibet casus resolvi & exp. d. r. d. R. 7. E. prefat. p. 8. Ipse Oratorum Princeps Cicero Oration. pro Caccinna sic scribere coactus fuit: Quod quod nec inflecti graua, neq; perfringi potencia nec, possit. Quod si non modò oppressum, sed etiam desertum assertum erit, nihil est, quod quisquam se habere vile contemnendum putat, is vincula reuellit, non sed etiam utilitatis vitæq; communis. Conf. eund. §. 1. de oration. De ceterò boni civis officium secundum leges vitam instituat, non ut de legibus jud. l. 40. ibi: pena irroganda iis, qui præceptis legum non Romanum & non alterius alicujus nationis fuerit receptum hoc ideo, quia ut Romanis prærogativa in bellibus gentium instituta, mores in unum conferant cum Rom.*

commentationi Synops. de jur. Cerevis. adject. in fin. ut pot. quod illa vix millesimam partem controversiarum attingant, hæc verò collectæ sint ex tribus fontibus purissimis, jure scilicet naturali, Gentium & civili, l. 6. ff. de J. & J. disponantq; res tam divinas, quàm humanas omnemq; iniquitatem expellant. Vid. Constie. Imperat. Justin. de concept. Digest. §. 1. atq; sic æquitate & ubertate constant. 2. Wes. in tr. de J. & J. n. 17. Quare & hoc jure Romano tanquam subsidio utuntur Angli, Sveci, Dani, Poloni aliisque populi. Tabor d. tr. de Regim. imperant. Eccles. p. 2. ubi indicat, infulsum eum nominandum, qui legibus addiscendis non omnem adhibeat operam: Et refert Paul. Buf. in Comm. ad ff. ad l. 6. ff. de J. & J. n. 2. Turcas etiam uti Codice Justiniano Græco.

Admiratione ut dignum sit votum Schönborneri lib. 3. pol. c. 3. Optandum hodie esse, fata aliquem animare Jukum, qui jus civile ad certum modum redigeret atque ex immensâ diffusâq; LL. copia optima quæque & necessaria in paucissimos conferat libros. Idem & vovet Zevcot. in Observat. polit. ad C. Sveton. Tranquilli Jul. Caf. c. 44. Optandum esset profectò Hercules aliquis, qui perniciosam hanc Hydram penitus excidens sibilantes vyperas compesceret ac dedicatis ad aram Vulcani aliquot librorum millibus, laborantes & tantum non succumbentes sub immani mole leges liberaret. Nam quod attinet ipsam hanc legum multitudinem, earum paucas esse si non crassâ & evidenti quantitate, tamen sublimiori qualitate, probat l. 2. §. 17. C. de J. V. E. Et quantumvis concedatur leges nonnullas antiquas ab usu recessisse, ex hoc tamen non sequitur, eas nullius pretii atque omnes antiquitas esse, possunt enim aliquando iterum introduci; Quare tolerantur, ut nihil antiquitatis penitus ignoretur, sed quæ ad perfectam Historicæ juris cognitionem magis conducunt, simulatq; cognoscantur, l. 3. §. 14. C. de J. V. E. §. 1. Instit. de testam. ordinand. can. fuerunt. distinct. 7. c. 9. de bincl. 37. Beat. Tabor tr. de alter. tant. part. 1. artic. 3. p. m. 45. Eundem in modum ac è sacro Codice non ejiciuntur leges ceremoniales, quantumvis Judaicæ fuerint & Christianos liberrimos non adstringant & obligent: Neque præterea universale esse credimus; omnem Legum multitudinem Reipublicæ nocere, nocet enim magis malitia hominum & ingenium interpretum. Valent. Winth. in Paribem. litigof. lib. 2. c. 5. n. 17. juxta illud:

Quæris

JURISPRUDENTIAE JUSTINIANAE

Quæritur cur crescant numerosa volumina legum;

Est, ratio crescit magnus in orbe dolus.

Denique abusus ab usu legum separandus, nam

Usus habet laudem; crimen abusus habet.

Tandem non officit iniqua iudicium interpretatio legum.

seu juri Justiniano, distinguendum enim inter Abstractum & Con-

cretum, ars juris semper inconcussa consistit, nec hujus

indiscreti & maleferiati technis ac dolo evertitur.

Quantum ergo roboris continent Epistolæ in sequenti capite

consistit, quæ nonnullorum mentem de novo Systemate juris notum

faciendo explicare videntur, pondi facillis erit.

CAP. II.

Exhibens Epistolas quasdam de

reputanda, & his oppositam

logiam atq; Epistolam.

Epist. I.

C. F. ad Dominum Illustrissimum

Illustrissime Domine.

Literæ tuæ 8. Octobr. datæ nudius tertius m-
runt, prælixî amoris tui & erga me bene-
quod reponam, non habeo, nisi animum
& cognoscentem, & sicubi occasio erit, respo-
enim mea, tua commendatione Eminentissimi
ent, quod is mei meminit, quod de statu meo studiose
catur, id verò tale est æs alienum, quod à me nullâ ratio-
test. Illum enim Principem cum paucis ac prope solis
stra Atlantem ex paucis simul ac libertatis vigilantibus
noxi, cui non Respublica modo, sed singuli quocumque
tatem precantur, ideoq; vicissim vota præcesq; ad Deum
& incolumitat ejus transmittunt. Venio ad

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

CAP. II

[Faint text, likely bleed-through.]

Epist. I.

C. F. ad Dominum Iustinianum de B.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through.]

SOL RESPLENDENS. CAP. II.

tuæ caput, quo me ad scribendum corpus legum naturalium seu Imperii Recessuum invitas. Quæ protectio sparta esset, quam ego nullo hortante arriperem, & quo genius meus nullo impellente sponte ferreretur. Sed cum omnia, uti par est, mecum reputo, quæ tantum opus aggredienti in promptu esse debent, à quibus me plane destitutum video, nimirum temeritatis conatus ille mihi videtur habere, à quo, nisi cum famæ securâ non regredi, liceret.

Noscenda Reipublicæ, quæ quovis tempore fuerit natura, forma, facies, libertas, an unius potentia prævaluerit? Plerumque enim aliam in publico edisserere, aliam in secreto inclusam tenere mos est, boni publici cura, an regnatricis domus commoda? necessitas an ambitio? tenenda ad unguem illorum temporum historia, quæ Frid. III. (ab hoc exordienda esset tela) cum Galliâ & Carolo Burgundo, Maximil. I. cum Pontifice Rom. cum Galliæ & Angliæ Regibus, cum Venetis, cum Helvetiis, quæ Carolo V. præter jam enarrata cum Germaniæ protestantibus, quæ Ferd. I. Maximil. II. Rudolph II. cum Turcis quidem Friederico Maxim. Carolo, cum fratre Ferd. qui gesta ipsorum, quancquam in pari laude & successu perscripserunt, non defuere decora ingenia, non ex Germanis tantum, sed & exteris, Gerardus Ropes, Bilibaldus Pirckheimerus, Johannes Sleidamus, Bellaji fratres, Gvicciardinus, Johannes Baptista Adrianus, Tricognota, Ulloa, alii Maximil. II. & Rudolph II. quancquam multa gestorum famâ, tanquam nihil egissent, pene silentio transmissi sunt. Et si enim bella Hungariæ ab utroque gesta pluribus scriptoribus memorata fuerint, celebribus, obscuris claris, putidisque; Aulæ tamen facies, utriusque principis inclinationes, Maximiliani egregium erga Rempublicam & Ecclesiæ concordiæ studium & moderatio, Rudolphi ingenium à Reipublicæ curis ad ignava pictoriæ, sculptoriæ, aurifodinæ, Mathematic. studia tractatum; simul omnis potentia in potulos, Rumphios, Hannibalios, cæteraque publici odii nomina, transcriptum. Præterea arcanus erga gentiles, Græcenses favor; in Matthiam fratrem odium: tum hujus cum Austriacis & Hungaris conspiratio, extorta; Rudolphi regna: postremo Aquisgranensis, Donawerdensisque controversia & Juliacensis illa hæreditas, atque inde nata infausa ligæ, unionisque nomina, haud perinde posteritati innotuerunt. Poteramus earum rerum notitiam à Nicol. Ist., Rudolphe Casare à sceleris

minimè absurdo: Hispani
 mors hominem è mediò cl
 qui multos annos Cæsare
 porum historiam condidit
 publicò apparuit. Una
 Veneti apud Rudolphum
 Cæsarisq; & præpotenti
 Matthiam Imperatorem
 opportunus excessus turb
 duxerunt. Ferdinando
 maximo, unum ad summ
 stis præco. Non me late
 Forteguenam Florentinum
 invitatos; ipse Ferdinand
 ris detulerat, & cum is expe
 nati, omnes rejeçi fuerun
 stadii tunc agentem, præ
 Attamen præter Augustini
 Succedere alii nullis neq;
 tis, non auspiciis, non stip
 di libidine auctorati. AEO
 re Leonardum Papam, Cæ
 dum Vincentium, cum du
 cum laude tutati sunt.
 incitiam excusabunt, quan
 ria nihil nos ignorare sinere
 intimâ cognitione nos instr
 proponuntur, tractantur, d
 nisi qui rebus ipsis interfuit
 Ea verò omnia Emin: Ele
 vantur: Apud cæteros P
 eipis mei Chartophylac:
 suppetent, ad intima
 rumq; aliud ore prompt
 intima consiliorum vero
 ciò & exactissimâ ingen

si quod minime prætereundum erat, Germanicis rebus plerumq; Pontificis Romani, Gallorum, Hispanorum & Italarum Principum, negocia misceri, quæ non minus quàm nostra exactè nosse necesse est. Postremo ut nihil omnium istorum scriptorum desit, quis tam demens, tamq; suæ salutis ignarus erit & contemtor, ut intractabilia medentisq; manum refugientia Reipublicæ Vulnera, dominantium ambitionem, immodicam procerum & contumaciæ propiorem libertatem, hominum consilia, artesq; exterorum Vulpinas suisq; tantum utilitatibus, tendentes fraudes, nostram ex diverso stupiditatem, bonos sed vanos & sine auxilio legum malos mores ac controversias, quæ iudiciis debebant, armis vindicatas, elusam deniq; potentiâ rerum iudicatarum vim & auctoritatem tangere audeat? Sunt ista, Illustrissime Baro, quæ me non tantum istâ ætate, tamq; affectâ valetudine ab hoc, sed alios quoque experientiâ & animò valentiores, à tanti non minus periculi quàm momenti incepto detertere possint. Quamquam fortasse non decerunt, qui vana virium confidentiâ & necessariorum tantum ad conatum instrumenti ignorantie de posteritatis, quæ suum cuiq; decus rependere solet, iudicio securè rem aggredientur, quæ nisi ipsis, nulli placebunt. Mihi illud Plinii probatur: magis in studiis homines timorem, quàm fiduciam decere. Vale Illustr. Domine & me amare perge. Mompelgardî Idib. Octobr. 1662.

Tuus, Illustrissime Domine, omni obsequio cultu & reverentia.

C. F.

Epist. 2.

J. H. B.

Valde suspexi consilium tuum & pro patria studium, postquam quid F. detuleris & ab eò responsi locò acceperis cognovi, cum præsertim in eò, quod caput est, congruere illum meæ sententiæ viderem. Proposui apud Te id consilii: non autem exposui, nisi quod satis meminisse Te spero, me ad spem subsidiorum ex archivis omnia retulisse. Licet aliquid proponere vobis Diis & qui Diis proximi estis, in manu

forte vestra possum esse, deferere an pro movere velis non omnino quod per
 tronis maximis indigent, sicut & in illis de Electoribus operari. *archidiaconi*
 mutes, forte sum effecturus non nihil, sed si archivum nostrum habebit
 propitium. Tria autem puto sunt subsidiorum genera, quibus ad hi-
 storiam pragmaticam Recessuum opus est, & prima: hoc se ante omnia
 dici debebat, a me autem post cetera dicitur. Primum autem genus
 subsidiorum petitur ab iis, qui condendis legibus & capitulis interve-
 runt. Ut si quis hodie ab Olhafio a liquo repereret, quæ eis singula ne-
 gotiorum partibus & generibus in negotiatione pacis Monasterii
 omnia deliberantium studia proposita non minus arcana quam op-
 fecerunt momentum a liquo aut in termentum, donec res in loca-
 tiam iverit & post in dicta exercitibus. *Northropi, videri videtur*
 in novissimis Comitibus Batisbon. Anno 1674. *Anna de G...*
 perii, vel eligendis Imperatoribus. *Es...*
 omnibus vel solus Illustrissimus B., quod *...*
 rum habeat, memoriter edisserere possit. *Her...*
 qui tractatu ipso edocti, possunt *...*
 deniq; deficiat hoc subsidii genus sane nobilissimum, sicut nobis
 Patrum & Avorum eo deducimus. Huic subsidio debeant
 las illas F. de quibusdam paucis pacis Osnabrugensis. Cap
 superest ad omnia? Cum præsertim totum Imperii nostrum
 singulis partibus & partium partibus reproduceris sua des-
 spes, metusq; atq; nisi jurispubl. quod vocant, argumenta in
 & legem denuò tamen iverint. Quid utilius integro opere
 finalia Osnabrugensi? At quædam arcana & silenda! Non
 te media ratio & artes sine offensione attingi, quod sine de-
 gotii ignorari nequit. Quæ enim omninò tacerent. Non
 legatis Svecicis, quantum pecuniæ, à quò cur acceperit, et
 quæ hujus generis alia. Olhafius nunc agit privatam vi-
 eò nunc impetrari potest. Nam à Fortnero, quæ ad insturum
 tinent, si absolverentur, magnum sic Senectuti ejus perferre
 possit videri. Certè ut ab uno omnia sperem non possunt
 trare. Accedendum est ad alterum subsidium, opus
 menta Historica continet, vel per novum centonem, v
 mate, am. Ta tamen in publicum & producta. Ea
 ultissime Domine esset noctuas Athenas ferre.

plērisq; plurima in hoc genere ignorari, certus sum, nec de verò usà tractatuq; talium monumentorum proletaria notitia est. Quantum tamen exteris, quorum res cum nostris permixtae fuerunt, debeamus, si eorum monumenta ritè versentur, non est opus differere. In rebus Maximil. II. incipiunt Historica monumenta deficere, quod deliquium perlongum, Rudolphi I. Regnum & Matthiae tempore tenet. Nam Ferdinand. II. licet contextum non habeamus quò mereatur aestimari, historiam quod attinet minima tamen maxima, in publicis innotuerunt, ut nec consilia regnatricis domus ipsius quamvis novam periodum ingressa, nec quicquam secretorum propositorum in occultò manserit, inimicis scilicet & amicis prodentibus. Certè ab eò tempore de his rebus etiam ad mediocriter solertes homines vulgatum est, quantum olim vix interiores aulici penetrassent. Denique est aliqua notitia nostri seculi, quam Tu amplius judicabis Illustrissime Domine. Eam ego minimè ex Papae Constantinensis ignitissimo libello (bono equidem) peterem, nec ex Gvaldi scriptis, aut aliis petendam judicarem. Quae enim huc praeferrì possint, non sunt in obscuro. Sed haec totam dissertationem exigerent. Veniam ad subsidia archivi, i. e. ad praecipuum totius negotii auspiciam. Absq; hoc nihil tentari in publicis, nihil perfici potest, Sed Archivi eà copia provisà collectione instructi, ut res postulat, quam rara sunt exempla, imò quam nova! Quo enim defectu laborarint superiore seculo Archiva, vel ex iis Principum & Electorum literis intelligi potest, quibus Sleidano, subsidia historiae petenti, responsum est. Nova inquam diligentia est, qua ordines singuli in Comitibus non sua tantum, sed etiam aliena curant, & quod ad alium in regnatione pertinuit, ad se quoq; pertinere putant, asservant, describunt, imò (comperta dico & vera) noviter res Osnabrugae tractatas, nec ex votò confectas, quarum frustra requiras in Archivo Principis cujus causa agebatur. Moguntinensia igitur Archiva omnes respiciunt, ad hoc tanquam oraculum obvolutum sua, qui publica sapiunt, autumant. Non enim credo verum esse, quod ut horribile secretum in aulis tamen nonnullis fama aut rumor distulit. Svecus magnam partem Archivi Moguntini abstulisse & inter spolia Germanica, quae Axel Oxenstierni navis imposuerit, naufragio amisisse; Atq; hic nota quaestio oritur: an ex instructissimo archivo satis intrui possit; qui absens est, & propiorem rebus inspicendis oraculum commodare nequit? quis enim ejus causa tot labores sumet? Quis

ex voto ejus singularia quædam observabit? Non est nullum ~~consilium~~ ~~sed res cogitatu digna est.~~ Ad Archivi ~~operæ~~ ~~referemus relationes legationum varia~~ rum de Imperatoria ~~ad quas missi erunt, quales collegisse olim peregrinatores Principes~~ ~~vidi unum atq; alterum volumen, quædam mihi descripsi.~~ ~~autem non sunt unius generis, sicuti facile intelligat quæ cogit.~~ ~~Verum age sint ea parata instructaq; omnia, quis nisi~~ ~~herois operas esse aliquid tale moliri.~~ Scio quam sollicitam ~~ac fastidiosum sit judicium in eligendis~~ ~~nec huic operi id impedimentum; sed obno cere opus est ei~~ ~~potuit Sleidanus manum admovere~~ ~~tantum prospexisset, ut in posterum vocaretur~~ ~~Thuanus magnarum virorum, multis oculis~~ ~~sed moror tua tempora? Hoc volui dicere~~ ~~in hoc genere agatur, desperandum est, ut hactenus desperat~~ ~~cepta; mihi fraudi sit, neq; unquam fiat, ut clausula Epistolæ F.~~ ~~hi attribui, a præfidentia autem & vanitate, ut hactenus, ita im~~ ~~me immunem DEUS præstabit maximè.~~ Scrib. Argentorat. : 6

Iste Servit.

Illustr. T. Deuo

J. H.

Epist. 3.

S. P. Perillustr. & Generos. Baro Domini Gustiosissime.

SI aliqua mihi vel ingenii vel studiorum fiducia for gratulari deberem, & tanti viri favore ultrò oblatò

obsequiis demereri potuisse, pars magna felicitatis erat. Huc enim cum ad nos nuper legatus appelleres, inter publicorum negotiorum curas mei quoque memoria locum invenit. Ulro alloqui voluisti & de nostris studiis sermones miscere, cum ego valde dubitarem, an non parum modeste foret, tale quid inter ipsas occupationes abs Te petere. Postquam blandissime exceperas & ut tua humanitate frui auderem, confirmares jam animo, percipiebam insignem voluptatem, pari utilitate conjunctam, quam allatura erant privata cum ejusmodi viro colloquia movendis aut emendandis meditationibus, in qua nescio, quo fato ingressus sum, nec quicquam a tenuitatis meae conscientia abstergitus. Verum ista quidem bona inopinatus discessus interceptit, qui ut ut festinaretur, intermittere tamen noluisti, quò minus literis affectum tuum denuò consignares. Sed ne sic quidem a verecundia mea impetrare poteram, ut cogitata mea per literas, quibus tamen vulgo non erubescere dicitant, apud Te exprimerem, nisi demum illae, quas nuper accepi, eam mihi necessitatem admovissent: ut aut foeda cujusdam inhumanitatis nota subeunda foret, aut immatura meae & nondum satis digesta cogitationes tam limato iudicio subjiçienda, cui sese si parum approbaverint, in pudorem me erant daturae, quod de attingendo ejusmodi opere audaciam unquam concepissem ac insequentis dolore frustra temporis impensi, mactaturae. Quamquam spem eam mihi tua humanitas suggerit, ut quo simplicius hic egero, eo benignius errantem sis admoniturus, aut ubi operam non penitus luisse videbor, quã deinceps ingredi debeã viam monstraturus. Denique utcumque res acciderit, qualiacumque hac, ipsa obsequii professione, veniam merebuntur; Nisi ergo Excellens Vir, tenuis rem paulò altius repetam, & qua occasione, ad isthac primum studia animum appulerim, exponam. Aliquot jam annos Philosophiae, quae vulgo Aristotelica audit, dederam, & quae tyronum est praesumptio, parum à culmine sapientiae mihi abesse videbar, cum nescio, qua occasione magis magisque ista mihi scientia vilior haberi, & de plerisque, quae antehac oraculorum instar veneratus eram, dubitatio fuboriri coepit; Postquam semel ea religio exoleverat animo nefas esse praedictatis praceptorum discedere, haud obscure videbar cernere, quantum inane esset in plerisque disciplinis, quae intra contemplationem solam subsistunt circa illam sapientiae partem, quae de moribus ad rectitudinem fingendis sese acturam pollicetur, duo praecipuis mihi oppido quam

quam dura digestu apparebant; Unum, quod
 cui immota mens, posset acquiescere, istis inesse
 quarum tamen observatio praemis & panis
 nec vulgares isti libelli, id, per quod selevant
 ri, cum in iis vix quicquam, *Et*
 tur. Quae res adeo me movit
 re, & tempus antiquis Scripto
 Postea accidit, ut in Haffniam
 obsidio clauderet. Nec hac calamitas sola
 ter meus apud Svecos degeret, in
 menses detinent, exclusum ab
 conversatione. Hinc ut sent
 ea, quae quondam apud Gr
 nonnullis, pro meo arbitrio
 usum habitura, praeterquam
 dam, nec per somnium tunc
 cum ad Bataves essem delat
 quam meo tribuebam, de
 caput, ut politura aliqua ad
 super iis experiri. Isti, quae
 gis excusandum habeo, quae
 fiderem, quae aliter judicio
 eo potissimum argumento
 quos etiam improbis sap
 quot huic similibus judic
 enim quod scriptam illud
 quam primus ille amor, q
 flagrant, mihi ipsi quam
 necessitatem videor impo
 in isto genere moliendi.
 meris onus, quotidiè mag
 genio se satis instructum
 concinnandum calcar pos
 justum, quid injustum, res
 praepriis per splendidissimis
 Huic muneri aptus hodie

occupaciones quonda habebat
 non creditur, nisi quae trices &c

Faint, mostly illegible Latin text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

& quomodo per illud manifestissimæ causarum tenebris involvi, & in-
infinitem extrahi queant, calluerit. Inde factum, ut cum pleraq; inge-
nia altiora & elegantiora ab illis tetricis abhorreant, justitia ut pluri-
mum inter legistarum libidines destituta miserrimè agitetur. At verò,
quò quis ingenio aut animo nobilior, eò magis rationibus regi gaudet,
& indignatur ideò tantum sibi aliquid credendum, quia Ulpianus
id dixit, aut quod turpius, Bartolus, quem eximiâ quâdam justitiæ re-
citudine, supra communem mortalium sortem fuisse vix cordato alicui
persuaseris. Crediderim ego hominibus gubernanda versantibus, gra-
tum fore, si quis certa & indubia fundamenta constituat, omnis ejus, quæ
homines reguntur justitiæ, & ex iisdem, quæ incedere solent & possunt
controversias, quantum ejus fieri potest, deducat. Sic enim illi, quibus
semper opinari molestū est, habebunt aliquid, quod tuto sequamur, & te-
triciæ illæ ambages à scientia juris rescabuntur, ut qui posthac istas co-
gnoscere neglexerit, vix aliud, quam propriam desidiâ accusandam
sit habiturus. Tali operi, ut Germanus quis potissimum manus ad-
moveat, patriæ causa cupere debemus. Hanc enim non sine rubore no-
stratibus hominibus ab exteris objicere audivi socordiam, ad innumera,
quæ ab illis in lucem protruduntur, paucos ingenium afferre: Cate-
rum pleraq; labore inglorio & insatiabili scribendi pruriginè obstetri-
cante, edi. In hac autem materia poterit utiq; dici aliquid, quod non
dicium sit prius. Equidem qui inter eos, quos illæ curæ hæcenus occu-
patos tenere, Grotio primas non tribuerit, vix dignus habebitur, ut
judicii ipsius aliqua hic ratio habeatur. Neq; tamen inficias quis
ibit, multa addi debere, ut perfectum aliquod juris naturalis corpus
componatur, & multa ipsum potuisse tanquam dubio carentia, quorum
rationes investigari adhuc opus erat, præterquam quod communem
ingenii humani labem non utiq; effugiat. Neq; Hobesii acumen lau-
de sua est privandum, et si ille vix ultra principia progrediatur, & ejus-
dem hypotheses nescio quid profani videantur sapere, multum quoque
præstitit illorum hominum industria, qui de casibus conscientia, deq;
justitiâ & jure scripta edidere, sed præterquam, quod isti libri mole suâ
laborant & horrore dictionis ingenia elegantibus innutrita literis pro-
telant: nescio quantum illud multis non sit ad palatum, quod pleraque
tantummodo videantur ad staticam illam sacram dirigere, nec semper,
uti par erat, judicii libertatem usurpare. Admoverunt huic materiæ
alii

alii quoque manum; sed plerique
 Nonnullis volupe est non tam
 modi fundamenta, quæ hæc
 rum libris pleraq; huc spectar
 nere quando auctoritatibus &
 & ubi sua dicta rationibus stab
 videntur observasse circa pler
 alios à juris, alios à Philosoph
 mus, quorum nullum tamen deesse debet illi
 rum se speraverit; Inde quoque
 fastidiverint, tanquam nimis
 quendis ingeniis. Philosoph
 diverunt, veluti crassa nimi
 terius forò ausus figere, ludi
 altioris indaginis, quomoc
 plinam perfectam concinnat
 sustinere possit? Mea senten
 secuti deprehenduntur. quæ
 Unam secuti sunt potissimi
 mensam vim graduum el
 res naturales investigare
 tione plurium singularium
 cretum. Posteriores quoque
 dam esse, nonnulli me ad
 apud singulas gentes just
 sentirent, id demum pro
 brica, infinita & ferè invia
 li floruerunt, moribus at
 adversa fronte repugnant
 bis reliquit diuturni temp
 do ad nos pervenit. Im
 proba mercatorum solert
 cos invenies, qui numeru
 jacent. Tantum abest, ut
 legesq; colligere aut animo
 nos non debere esse sollicito

ve circa partem o
 hanc disciplinam
 creditur
 deesse debet illi
 solertia o
 numeru
 abest, ut
 ut animo
 sollicito

illa quæ moratiores inter populos observantur, ex harum collatione posse perfectum aliquod jus Gentium compilari; Sed præterquam quod & hoc vastæ molis opus est, quis sincerè judicabit, quæ gens inter barbaras, quæ inter cultas sit censenda! Pauci populi Europæi jam humanitatis laudem nobis vindicamus. Cæteros alto supercilio barbarici nomine despiciamus. At profectò sunt populi, qui non minus abjectè de nobis sentiunt, quam nos de ipsis. Cui ignotum Chinesium de Europæis judicium? Hinc Japonenses in nullâ re se nobis inferiores agnoscunt, præterquam sola imperitia, arma illa ignivoma tractandi. Et ne nobis nostra plus justo blandiantur, fateri cogimur ingenioso aliquo luxuriæ apparatus fortassè plerisque nos palmam præripere, morum innocentia, quæ vera cultura censei debet, non paucis concedere, qui barbari nobis audiunt. Ac multi populi, qui in horridâ illâ morum simplicitate ac paucissimis legibus propè ad brutorum instar degunt vitam, æque sibi quietam agi fatentur, atque nobis, quæ tanta legum multitudine cupiditates circumscribuntur. Unde haud absurdè quis inferat, multas leges, quæ nobis tanquam per naturam traditæ habentur ad societatem humanam ita absolutè non esse necessarias. Denique si hanc viam insistimus, non jus aliquod naturale exstruemus, sed illud penitus eversum ibimus. Vix enim credo dari ullum præceptum juris naturalis, in quod non impingant publicè approbati, & recepti alicujus gentis mores, quibus quidem ipsi ita sibi placent ut cæterorum contraria instituta despiciant. Et appositè huc trahi poterit illud historici: Diversæ cupiditates & aliud cuique fas, nec quicquam illicitum; Id tamen fateor, concinnato semel juri naturali vix decentius ornamentum accessurum, quam si ad singula quis capp. annotaverit, quâ ratione gentes diversæ suas vel temperaverint, vel violaverint. Rejecta itaque hac methodo ego Mathematicos hic potissimum sequendos censerem, scilicet, ut immotum aliquod principium, & quod nemo sanus in dubium vocari ausit, constituatur, ex quò quid perpetui & naturalis sit juris, deducatur. Quale tamen fundamentum invenire non est ita in proclivi. Ad sanæ rationis dictamen provocare quàm maximè plausibile, hætenus plerisque est visum. Ast nisi immoto aliquo principio nitamur; quis arbiter erit, ab utriusque partibus sana ratio stet? Quotus quisque eruditorum est, qui ubi aliquem ab opinione sibi probatâ dissentire intellexerit, mente ipsum

JURISPRUDENTIÆ JUSTINIANÆ

34
fatis constare putet? Et abjecti-
stupidis habere. Sed & ille modus non ita facilis
do ex merò rationis nostræ di-
rium planè nobis sit illicitum.
tus videtur, ut non de jure natu-
de cò, quod apud Ebræos pro-
pressò DEI mandatò derivaret.
sermo est, duæ videntur institue-
damentis juris naturalis, ubi consideranda
lium in genere immortalitas anima-
tes & quantitates personarum
ritum, pœna & similia. Inde
Specialia juris capita ex dictis
gnia ornamenta possunt acce-
populorum institutis, & contra
veto tale opus quam non sit
Ingenium hic requiritur ac re-
nibus ne quicquam obnoxius
quorum nihil nobis adest.
eruditis super hâc re sententi-
cia perceperit, quo vix utiliu-
terea, cum hic labor totam
florentiores, etsi Vestri simili-
non potest fortunarum non
suggerere, ut ne, dum tantum
lam bonæ mentis sororem
fertim, cum jam tum animi
vorem suum parum dissimu-
fum ire, idq; non tantum a-
quam quamprimum locare
tiores quorum aures adulan-
metuunt isti, ne aucupia ip-
num illud vulgatum fuerit,
justû quid addisci: Quia tam-
in hâc materiâ aliquid operæ
cium absolvero, id quod in-
ambiguo
egelsus agit u
mentia, pœna com-
paucos tales fiet, quodam

fundamenta juris naturalis meditari, & ipsum quoque Grotium intra privatos parietes revocare; nam uti video, talia in publicas cathedras afferre, frustra est, cum pleraque hæc subtiliora studia frigeant, & paucissimi talibus rebus capiuntur, ideo, quia non capiunt. Nequaquam tamen præcipiti partu mihi quicquam elidere deinceps, sed & semel hic peccasse sufficiat Merito ludibrium cordatis debet, qui non luxuriosissimi sibi spatium indulget ad consideranda ea, quæ ubi semel emanarunt, revocari nequeunt. Et semper mihi displicuerunt, qui libros suos ipso sub prælo in magnitudinem improvisam excrevisse quasi præclarum aliquod facinus, jactant, prorsus ac si cæteri omnes fungi essent, ut admirari cogentur, quæ ipsis inter prurientis calami anhelitus exciderunt. Sed jam dudum vereor, ne mea loquacitas patientiam tuam consumserit. Novi equidem isthæc nequaquam esse tanti, ut iis legendis gravissimas tuas occupationes interrumpere debeas; Malui tamen opportunitatis notam subire, quam ut voluntati tuæ, quæ apud me imperii vicem obtinet, parum promptè videar paruisse. Tu simplicitatem obsequii mei benignè interpretaberis, & postquam cætera mihi desunt, animum tibi devotum gratiosè tuò favore dignabere. Benè vale. H. 19. Jan. 1663.

Perillustr: Generos. addi-
 Etissimus
 S. P.

Epistola 4.

H. C.

Illustriss. Domine.

Ad omnes tuas responderam jam nudius tertius, cum afferuntur cum P., quas 19. Jan. Moguntia exarasti. P. plenas esse elegantia, si dictionem species, nemo non facile judicaverit. Sed indubiè quæris, quid de rebus ipsis sentiam, quas tractat? Primum itaque justas arbitror ejus querelas, de iis, qui vulgo jus morale docendum susceperunt, & tamen omnem illi disciplinae demonstrandi vim detrahunt. Haud immerito idem de Aristotelis defectu conqueritur. Nollem autem ejus mali causam quoque attulisset. Rectè quoque censet, gentium variarum circa mores & instituta consensum, non esse firmum ejus, quod

E 3

verè

verè justum est, cognoscendi statum, ut utendiq; principia
 bene tacet; Dictamen rectæ rationis non itidem
 Philosophiæ principium. Quas tamen non nihil
 ones, non perinde placent, quoniam non nihil
 cam. Rectius me judice dixi
 generale, convenire scilicet omnia
 demonstrationum principia, de
 didisset id P., quænam ipso judi
 principia, præsertim cum Hobbesiana non sit probare
 jam dudum sententiam meam dixi in publi
 cupationum necessitate & multi
 At verò demonstrationes perin
 phiã habere locum, breviter in
 strat. tum altera præmissa Ho
 tem persecutus sum capite I
 libr. de. civil. Prudent. Quæ
 stent talo, & quare, indicavi a
 gentium sive omnium sive m
 tem duntaxat, non scientiam
 à me ibidem inculcatum. N
 tum in Propol. alibiq; ostendi
 litas civitatis: ita moralis ju
 Hanc verò non posse rectè con
 eaq; humanæ mentis immort
 cretis, quæ cum Aristoteles m
 bus satis firmas demonstrati
 ergo Illustr. Domine, quam
 rarem. Meo adminiculo
 nio & judicio) meis tamen
 sci: Tu urgeas illum, quo
 instituto, ne quæso desistat.
 guum expectari, non in mori
 sed Politica etiam mea Philo
 pulerit. Vale & salve plur.

Epistola 5.

J. H. P.

Illustrisf. Domine, Mæcenas maxime.

DE scripto P. liberanda est fides tibi obstricta, quanquam alias excusari in hoc negotio mallet. Sed tuum erit, Illustr. Domine, obsequendi studio audacem veniam prosequi & libertatem benignius interpretari. P. ingenium habile, promptum, ad magnatum, si modestiam magistratam adsciverit, amo & aestimo. Sincerius id quidem candidiusque quam hodie fieri solet. DEUM habeo hujus amini testem, cujus me adeo non poenitet, ut malim de omnibus omnia bona dicere, ipsorumque dotes liberalius extollere, quam censuram ad alios exituram, uti. Verum tua iussa mihi sanctiora sunt, quam ut audeam quicumquem de sententia mea obtegere, certam spe fretus, te non minus ubi erravero veniam daturum, qui si quid recte judicavero, tua altiore censura & examine ad limam revocaturum esse. Principio ergo mirari subiit, quod apud te tantum Mæcenasem, cui in ratione studiorum nihil ignotum aut obscurum esse potest, jactantius agere instituit, & quasi sibi primum observata venditat, quae publice nota erant, non dicam antequam P.; sed penè antequam Theognis nasceretur. Imperitæ juventutis aures crebro his acroamatis demulcentur; sed apud viros graves talis oratio minime fuerit morata. Hujus generis est, quod moralibus certarum observationes suas ponit: (1) Intolerandum esse, quod moralibus certarum scientia denegetur. Ergo Hornejum suum non legit (ne de aliis plurimum dicam in hac quaestione serio & vehementer versatis) qui pro certitudine quam vocant Moralis Philosophiæ tanquam pro aris & focis depugnant. Denique inter cives cordatos hæc thesis semper certa & firma fuit: Certam hic quoque & firmam dari sapientiam. (2) Eò pertinet querela de libellis nihil præter undecim virtutum nomina continentibus. Jam olim in Commentario Nepotis moveram istam querelam, quæ tamen quoque & firmam dari sapientiam. Errant enim qui ex talibus libellis habitum v. g. Ethicum comparari posse putant. Sed quoniam novit cum P. contemnere eos, facile invenit meliores auctores, uti jam veteres! in quibus tamen certum est, non tam versatum esse P. quam jactat. Constat mihi de eâ re invictis argumentis. Omnibus votis ego optarem, tantam P. cum veteribus Græcis Latinisque contraxisse familiaritatem, quantum ille vult videri jam consecutum esse: Nemo me

[Extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. Some words like "Epistola" and "Mæcenas" are faintly visible.]

H. P.

me facillè hic deceperit, nimis diu hoc saxum volvi. Et longè alia
 jam vestigia talis peritæ extarent, in opere P., si compos esset hujus
 cultatis: quum ne in Grotio quid satis intelligere eum aut æstimare
 svasissimum habeo. Scis Illustr. Domine, melius quàm alii verbis
 sunt exprimere, rarissimam hujus decoris, quod verbotenus omni
 fecant, laudem esse. Quid mihi de antiqua Philosophia vendite
 Græca cum P. perfunctoriè attigit, qui Aristotelem, Platonem
 non nisi alieno ore loquentes intelligit, qui interpretes ipsorum
 infinita doctrina plenos, qui poëtas cum doctissimis Scholastici
 omne denique Scriptorum Græcorum genus, ne à limine quic
 taverit? Pauca sunt, quæ de Latinis habemus. At Græcorum
 immensi & inexhausti sunt. Quovis pignore deposito audeat
 P. in aliò orbe erraturum, si huc vocetur, & nimium mihi vide
 non verecundatur apud Te, Illustr. Domine, qui in luce rerum
 stare ea, de quibus nescit rationem reddere (hæc res misera, e
 simulatio, artibus jaçantiz instructa, plerumque se ut vulgari
 pro matrona venditat.) Progredior (3) ad commendationem
 de justis injustisq; scientia fundamentali, quæ nihil opus est: V
 bili non est opus suspensâ hederâ. Et hanc cogitationem prius
 P. natam, quam parum eget demonstratione? Et nescio, quomodo
 post Grotii rectissima consilia minus mihi sapiant cæteris
 Grotio sua debere dedignantur, & post Homerum Iliada re
 rasse videri volunt. (4) Maximè ingenuum est, quod factum
 Grotio & Hobbesio lecta in ordinem digessisse. Hoc ad
 (legi enim perfunctoriè & loca locis comparavi) ut Elementa
 ras, quid præterea Grotiana habeant, non possint folium
 re. Hinc ergo perveniendum est (5) ad unicum illum
 problema: Quid post & supra Grot. vel præstiterit vel præ
 In Elementis sanè summo studio a natus est, ut Grotiana
 sine ingenio, id enim semper dixi. Sed nec sine ambiguitate
 ergo tandem præstitit super Grotium? ἀσώματα τοιοῦτα
 doctrinæ, & methodo digessit liberius à Grotio disposita
 quæri possunt: (1) Si Grotius, ut ipse fatetur in Prolegomenis
 erat à P. inculcari, non totam Jurisprudentiam naturalem
 exhaustit, sed aliis nobiles partes tractandas reliquit, quibus
 mentis P. ea non suppleantur, imò ne quicquam (scio & fi

hanc thesin) præter Grotii tradita attulit? (2) Si methodi gloria unice quæsitæ est, an putet P. eam se adeptum! Negabunt hoc illi, qui non possunt Methodum eruditam agnoscere & Mathematicorum exemplis dignam, in eò quod in primò locò toties ad sua principia provocat, quæ utique præmitti debebant, neq; tamen nisi in parte posteriore comparent. Quid? quod contextus (ad *συναρτοποίησιν* scilicet aptus) in totò opusculò plurimis dubitationibus locum & causam relinquit. Nam quod in materia de pœnis *ἀναίμας* utiq; ostendere voluit se Weigelio & mathematicæ operam dedisse, quæ sit, vix inter eruditos dubitabile fuerit. (3) An existimet P. Grotio illa principia Ethica (talìa enim sunt ignorata fuisse, & non potius eum illa in actu exercitu posuisse, quæ P. in actu signato ostendere voluit. (4) Et quoniam ita se res habet, an hæc Jurisprudentia naturalis appelletur rectè & bona fide? (5) An verò Jurisprudentia rectius illa appelletur, quæ ex istis moralibus principiis suas conclusiones per argumenta seu materias sui systematis deducit? ut fecit Grotius. Hactenus de eò, quod præstitit P. Nunc de eò, quod præstiturus videtur. Hic primò mirari subiit, quod Tibi Illustr. Domine tam oculato judici annumerat tanquam novam methodum ac nunc demum provisam, ac in futurò operè adhibendam, quæ ipsisima est Elementorum methodus. Brevius dici poterat: utar eà methodo, qua me usum esse in Elementis vides. Nescio an me candidius. Deinde vident hic aliquid pleriq;, i. e. posse corpus quoddam plenum juris naturalis methodo & ratione concinnari; Sed (memineris olim voti non vani) neq; P. neq; Feldenus consummati hujus operis laudem qui ferant idonei fortè fuerint. Causæ in alto recessu, neq; mihi incognitæ. Juro Tibi Illustrisf. Domine nemo hominum eò gloria procedet in hoc opere, quo præcesit Grotius. Manet, manebitq; incomparabile opus, quod qui ullà in parte superare contendet, is posteris ludibrium debet, imò fortasse (quod de plerisq; non credo tantum; sed cur credere debeam scio) quam non perceperit rationes Grotio meditata, patefaciet. Hoc ad summam quæstionis pertinere puta. Addam quæ extra rem accedunt (1) Judicium de opere Grotii quasi non pleno (monuit ipse ut ante dixi) & in quò posuerit pro certis, quæ dubitationem admittunt, (hoc peræq; P. fecit, & ubi Grotiana in dubium vocat haut rarò fortiter refelli potest) deniq; quod ingenii humani labem non effugerit. Ergo P. effugiet, qui de liberorum debito erga Parentes cultu penè Cynica impudentia loquitur,

40
 tur, ne de Polygamia & aliis dicam. Sed id non agendum est
 legis & Jus veteribus & novis vel arguendis vel in tribunalium ve
 dis puto me satis deprehendere vaga & non incorrupta. P. (1)
 scholasticis parū ad palatū facientibus & Scriptoribus, cum consi
 itidem alieno judicio, auctoritate suā pronunciat. (4) De publici
 dō mathematicorum scilicet à priori & exemplorum, sicut poster
 ut nova & nunc observata asseruntur, quæ vel Grotius in prole
 monuerat. (5) Quæ de dissensu Gentium in capis juris habe
 nō sumta sunt, cujus consilium scribendi operis parū dexte
 tur. (6) Methodum illam à priori nescio an satis candidè o
 thodo auctoritatum & exemplorum. Cum & Grotius ut
 junxerit & veterum sententias in practicis disjungat non de
 rit. Hoc quia jussisti & parere decet jussis, si placet meam f
 C. nostro exanimandam dare, me id non fiet nolente. Di
 tiffim. & Sereniss. Electorem nostrum & Te sospitet. Scrib.
 Jan. 1663.

*Illustr. Tue I
 tiffim*
 J. H.

Epist. 6.

H. C.

Illustr. Domine.

Cum B. & L. traderentur, hærebam in villâ inter ar
 spondere illo ipso momento non vacavit. Cum
 P. literarum novum Apographum, Musis mihi i
 nis ad omnia responsi aliquid accipe. L. institutum
 scilicet velit ille promere thesaurum Viennensium N
 plenis instrui de illo thesauro, ne forte hiantes corvi
 tur quæso cures indicem tibi mitti MSS. quævis jam
 Nam expectare L. novas curas fortassis indidem fueri
 itidem bonâ fide & semper reddam) multum habent
 non satis perspicio, num petant tantum literas illas, at
 menta P. Hæc non nisi currente lectione inspexi, nequ
 bliothecam meam recepi, eodē nihil aliud de iis pronu

quam placere, quæ lecta mihi sunt & expectare similia de reliquis. Ferè quæ quædam olim de Heraclitibus fertur Socrates dixisse, in veterum, lectione non perinde versatur P. & semper mihi visus est, imò visus est illorum contemptor, fretus sui ingenii fiducia, & tamen non dubito posse multa ipsum præstare, si ingenii vires intenderet; Phura autem longè præstiturum, si veterum ac recentiorum magis sollicità curâ libros voluerit, igneos animi impetus temperaverit in circumspectam aliquam moderationem. In postremis video mihi verti vitio ab illo nimium Aristotelis cultum, quod sum sollicitus Aristotelem testem ad omnia pronuntiata excitare, ut ab ipso dissentire prope piaculo ducam: quæso inquirere quid ille tandem meorum legerit & ubi tale quid observarit. Quid in morali Philosophia Aristotelica Ego desiderem, multis locis apertè indicavi, simulq; haud dissimulavi, quid censeam de toto opere Analytico Aristotelico, ne quid de aliis dicam. Majoris à me fieri Aristotelem non miretur; Lectus enim ille mihi est cum curâ, non supinè contemptus, aut more vulgari, quem ipse est sectatus, mihi tritus. Fateor tamen, si abs me alicui id sit commissum, quod ille criminatur, culpam abs me commissam esse. Idem enim in aliis jam dudum improbavi, studui verò semper ita ab illa alienus esse, ne tamen ex adverso possim merito argui sprete Aristotelicæ sapientiæ. Quam ego meditor Legum-lato, prudentiam diversam esse ab illâ juris naturalis prudentiâ suâ, rectè advertit P. Ipsius enim Ethica est mea Politica. De Latrocinia in sciëntiæ formam redigenda vix ante Hopperum quis cogitavit. Itaq; non miror Hopperiana paucos assequi. Fortasse dabo illis majorem lucem. Principium primum illorum, quæ ad justitiam particularem attinent, esse naturam homini socialem, rectè itid. habet P. Reliquarum autem virtutum ibidem sua sunt propria itidem quidè pertinentiâ ad naturam humanam, sed non in quantum illa socialis. Fac amabo, uti tentat, num possit demonstrare fortitudinem virtutem esse, non posita animæ immortalitate. Quin imo jube demonstrat. Naturam humanam ita exigere societatem, ut illi utilitas specialiter præferenda sit, quæ non nisi socialia jura violat, nisi simul pœnas & præmia defunctis expectanda. Utrumq; si præstiterit, mutabo sententiam. Nec dubites autem illum id non posse, quum ipse S. Paulus disertè agnoscat, miserimos fore pios quosq; si nulla sit resurrectio, ideoq; ponat pietatem non esse viam impetrandæ felicitatis, nisi anima fuerit immortalis & defunctis sit beatitudo

titudo expectanda. Nolim tamen hoc illi statim indicari, sed deinde ubi operam se perdidisse ipsemet senserit: facile autem fore ingenii acrimonia. Qvis verò est ille P. collega, de quo Fabricio conqueritur? Vindicat verò sese non malè: Verissimum enim est, strari & moralia posse, quantumvis apud populum frustari, & ibi sufficiat imperantium auctoritas præmiis & penis, quam sententiam differui in ipsamet præfatione ad Vicepsam non ad Politicum spectat judicare, quid malè, quid rectè, quibus demonstratum. Nam tantumquæ doctrina publice in præfatione mitti debeat, Politicæ cura est. Quæ in suis Elementis de naturali obligatione liberorum erga parentes, ut & de juribus matrimonii, non sunt mihi lecta. Video autem eadem à B. damnata esse, itaque verè nequid habeant improbitatis. Legam & judicabo ubi fuerit. In universum id habendum: pulchram esse Philosophiam, necessariam tamen scitu non esse, cum habeamus magisteriorum longe certiores & diviniore, fallere scilicet & falli nescios. Minus si perrexerit in instituto P. rem egregiam præstabit, id quod nomine poteris ipsi affirmare. Mitto libros meos in usum Serenissimi Electoris uno volumine compactos, quos ut velis offerre cum obsequio mei humilimi præmissu, etiam atque etiam rogo. Alia occasione bis & tu Propolitica. Nunc suffecerit inspexisse isthac. Vale. Domine & ut plurimum salve. Helmstad. 1663. d. 20. Febr.

Illustr. Excell.
Serdiosiss.
H. C.

Epistola 7.

J. H. B.
Illustr. Domine, Mæcenas.

DE foliis nostris propediem pura recipies, P. Epistolam controversiam quidem cum Fabricio callidè expeditam, mulata vera causa ob quam Fabricius publicè censuræ scriptioes expungi, exponit. In cæteris vult superbi...

S.
videri, i.e. gemina
gè diversis morib
& divortis terro
psit, ideo rept
animum met
to in omnes
& nequius
in calcan
& doct
bonis
volur
dit, a
ita se
De l
est.
bitat

videti, i.e. gminat velut de plastro injurias in viros innocentes & longè diverfis moribus à P. ingenio praditos. Scilicet quæ de Polygamia & divortis temerè; de liberorum adversus Parentes debito impietate scripsit, ideo reprehendent viri graves, quia muliercularum offensorem animum metuunt? Credisne Illustr. Domine (oportet enim ut deposito in omnes studio rem ipsam judices) aliquid potuisse impudentius & nequius dici? Tantus hic homo sibi videtur, ut alios cerebrum in calcaneò gestare arbitretur. Vel potestne homo mediocriter bonus & doctus (appello tuam fidem per somnium) quicquam suspicari de bonis viris? Si ad mulierum consilia respiciunt, quoties philosophari volunt, jam quid illud, quod profanissime de parentibus & liberis effudit, ad foeminas seorsim pertinet? Sed & falsum est ex merò jure N. rem ita sese habere, nisi ex mero jure N. mera velis commenta P. facere. De Polygamia scio disputari posse. De divortis majori cautione opus est. De liberis & Parentibus ne $\chi\epsilon\eta$ quidem ad minuendam P. improbitatem dici potest. Quod nihil se à bonis Scriptoribus juvari posse in suo institutò scribit, in eò valde mireris, si non cognoscas, ingenium a Grotiana doctrina rationibus, i.e. optimis, immane quantum, diversum, & ubi machinam suam absolverit, superest, ut ornatum expectes ab hoc homine, Grotio longè illustriore. Si socialitas naturæ humanæ (utitur hac voce Plinius) primum P. principium est, primo scire debebat, non ipsius hoc ingenio deberi. Sed Cicronem in Officiis & alios vel antequam Theognis natus esset, omnia juris & officii præcepta ab eà origine repetivisse. Deinde quærebatur de methodo: si secutus est methodum, quam prioribus literis descripsit, cur postremo loco posuit & post definitiones, cum definitiones hanc præcedant? Quod Hopperi scientia ab ipso A. tam hypotheseos causa adsumpta sit, nemo dicere aut credere potest, qui Hopperum legit. Itaque hic quoque nugatur P. Quod eò confidentius possem dicere, (quanquam quid evidentius est verbis Hopperi serio loquentis & serio intelligi volentis) quia scio Hopperum, cum in Galliam venisset, à Petro Gassendo & aliis munitum, ut errores manifestos emendaret, obfirmasse animum, & in notis sua commenta denuo communivisse. Quid clarius? de immortalitate animæ & poenis, quæ habet P. fatis ostendunt eum veram rationem juris (quam, quia in veteribus hospes est, Seldenus eum docere potuit) ignorare. De Cranis quæ addit non possum fatis intelligere, quia puto eum de Propolitica loqui.

Illud miror, quod tam securè de Hoppero
 catem magni Jcti sibi circumdat in rebus, quam
 esse nemo ignorat. Nam quod ipsum
 biore profectitur, ea res penè litem
 irasci vacaret. Dixi satis in su
 le (ita huic Philosophastro per
 mo Philosophorum satis adm
 intemperiem non potuit effuge
 pecora essent, & tantum auctoritate Aristot
 bus. Iterum admiror, quod
 gnoras Illustriss. Domine illu
 jus Magistri verba, qui intelli
 illis diligenter ignoratis nihil
 rogans & stolidus habebitur.
 est, quod Te semper & summ
 vore porro digneris. DEU
 nostro Te sospitet, servetq; S

Nobiliss. ANA

Judicium de E. sententia
 di jus naturæ protulit.
 de illo sentiam T. ANA
 judicii pag. 1. dicit, Leges
 æternæ legis potentiâ pro
 obligantem, cum ratio bo
 re. At pag. 8. ita loquitur
 tiam proximam homini es
 principiorum habitum ho
 nus compatibilia sunt.
 minus recte dicitur nobis

naturā fieri nequit, ut eadē res nobis insit & potentiā & actu simul. Nam esse actu vel esse potentia (si resp. ejusdem rei sumuntur) sibi invicē contradictoriē opponuntur, adeo ut omne ens vel actu sit vel potentia. Quid autem per actum, qui importat ordinem ad potentiā designat aliquid esse in potentia vel activa vel receptiva, omnes omnino Metaphysici tradunt. Nec revelat errorem, quod Author judicii de potentia proxima, non remota, deq; actu primō non secundō loquatur. Nam omnis potentia opponitur actu. Sicut autem duplex est actus, nimirum primus & secundus, ita alia potentia est ad actum primam, alia est ad actum secundum. Quidam illam vocant primam, hanc autem secundam. Nec parvi estimandus est ille lapsus. Notum est inter Philosophos tritam esse questionem utrum homini actu connascentur quaedam notitiz de DEI cultu, & vitā honestatis? an verō homini tantū sit congenita quaedam potentia seu vis notitias naturales acquirendi & cognoscendi usq; adeo, ut homini nullz notitiz actu sint congenitiz. Licet hæc duo toto celo differant & sibi invicem contradictoriē opponantur, Author tamen judicii ea confundere videtur. Quantum ego E. sententiam percipio, reor eum velle, quod lex natura humano generi innotuerit per manifestationem seu revelationem seu promulgationem divinam, quodq; ita semel revelatam illam legem genus humanum per traditionem conservavit & per educationem seu assvefactionem ad posteros propagaverit. Unde non obscure asserit, quod homo sibi solus relictus nulla ratiō scire possit, quid naturæ lex sibi vellet, nisi per revelationem divinam humano generi id fuisset indicatum. Hanc sententiam seu opinionem non tam absurditatis, sed & impietatis nomine insimulat Auctor judicii pag. 12. ita loquitur: Isto fundamento posito tota religio Christiana aut convelli aut saltem in dubium vocari potest. In fine judicii utitur his verbis: Istā novitate via sternitur ad arcaniorem a se detrahitur & ipsum fidei negotium labefaciatur. Hæc ab ipso dicuntur; sed minus probantur, nec ullam video consequentiæ rationem. Ego arbitror E. sententiā Religionem Christianam quā maximē corroborari, cum ea ratione redarguantur omnes illi, qui illam religionem contemnunt & omnes revelationes divinas susq; deq; habentes sibi ipsi aliquam religionem ex naturali lumine & dictamine suæ rationis fingere volunt. Erroneum etiam est, quod auctor judicii pag. 21. asserit per E. sententiam tolli necessarium discrimen inter mysteria fidei, ut ea nostræ ingenio valeamus assequi.

Duplici

IRRESPECTENTIA JUSTITIARUM

[Faded handwritten text in Latin script, likely bleed-through from the reverse side of the page]

J. H. B.

Epist. 8.

[Faded handwritten title, possibly 'Natura imperii & Consuetudinis']

[Faded handwritten text in Latin script, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Duplici enim modo aliquid divinitus revelatum dici potest totum revelatum præcisè ad causam efficientem refertur & nis modum determinat, licet res, quæ revelatur, in se naturæ. Sic quod oves, quando tempore conceptionis virgas veri spectu positas habeant, varios & masculos agnos profer naturalibus, quod tamen Jacobo divinitus revelatum est juxta E. est tota lex naturæ, cujus principia prima, quæ intellectui humano ita evidens est ut iis illi subjectis notari. (2) Revelatum dicitur aliquid quod revelatum naturam Efficientem seu manifestationis modum refertur, revelatam denotat, quod fit, quando res revelata est eam per solas naturæ vires nullus terminus intellectui. Hujus generis sunt omnia mysteria fidei, in quibus manifestationis seu revelationis supra naturam est, seu Objectum est supra naturale seu supra captum humani intellectus evidentiam ejus nulla ratione possit assecrariati revelantis acquiescit. Ergo supernaturalis modus credat in Christum & baptizetur. Hæc lex supernaturalis est. Nam etsi lex ista ab ipsò DEO enunciatur, ejus tamen evidentiam non cognoscunt resurrecturos, tamen istius rei revelatæ substantiam non potest assequi; sed ob infallibilem authenticitatem id esse futurum; Sed longè aliter res naturalia habent. Nam etsi ex. gr. hæc lex: Quilibet diligens proximum verò juxta se ipsum, seu alteri faciat vinitus homini revelatur, quemadmodum Jacobo virgarum in conspectu ovium positarum ejusdem fit, quod illa lex cum priori tamen quàm modo manifestandi conveniunt, tamen quàm naturam earum & substantiam quis intueri veli-ctum humanò facile percipi & dijudicari possit. Materiam seu Objectum in se ejus naturæ & conditionis, ut ratio dicare nequeat, ideoque tantum credit & fidem

quam ostensum est E. sententiam nomine absurditatum & Impietatis suspectam esse non posse : Videamus num illa ad minimum probabilis sit, cum in ejusmodi rebus mathematica certitudo forte locum non habeat. Notum est, quod ex sententiâ Aristotelis intellectus humanus sit instar nudæ tabulæ, cui nihil actu sit inscriptum, inscribi tamen possit omne naturaliter cognoscibile, i. e. quod intellectui humano nullæ omninò notitiæ actu congenitæ sint, sed quod sibi tantum connatam habeat aliquam vim & potentiam omnes res naturaliter intelligibiles cognoscendi & judicandi, si modo per ætatem & vires ingenii liceat. Hanc sententiam non tantum omnes Philosophi Peripatetici amplectuntur, sed & multi Theologi non minus suspecti, inter quos sunt etiam Jacobus Martini, Hornejus & Musæus, adeoque ista doctrina seu sententia ab omni malâ suspitione liberata merito censetur. Sanè Johann Zeisoldus in Acad. Jenens. Physices Profess. ante paucos annos tribus disputationibus contra Sperlingium defendit illam. Cum autem E. Philosophiam Aristotelicam publicè doceat & profiteatur, verisimile est eum illam, quam dixi sententiam in sinu suo fovere. Auctor judicium autem contrarium statuit & docet homini actu connasci non tantum principia disciplinarum prima, sed & principiorum habitum. Ultra-itarum opinionum vera & falsa sit? non est hujus loci inquirere, sufficit indicasse E. opinionem quam de modo cognoscendi legem naturæ protulit nisi sententia illa Aristotelica. Ea enim supposita animo sequitur, quod omnes notitiæ naturales ad minimum principia prima practica, & conclusiones remotè inde deductæ à quòvis homine aliundè sint acquirendæ. Si igitur homo omnium notitiarum naturalium experientia prima disciplinarum practicarum principia, quæ sunt universalissima propositiones sibi comparare velit, necesse est, ut vel per propriam industriam ejusmodi propositiones constituat & fabricet, aut ex Magistro, qualiscunq; idem ille sit, ea addiscat: si priori acquirendi modo uti aumat, necesse est, ut terminos, ex quibus ejusmodi propositiones conficere velit, probè cognitos & perspectos habeat & accurate intelligat, quid illi sibi velint & denotent, absq; istâ cognitione præviâ illi impossibile est componere aliquam propositionem, cujus veritati acquiescat intellectus. His positis fingamus Titium hominem adultæ ætatis & exquisiti ingenii ab infantia semper in eremò vitam solitariam vixisse, adeo ut nunquam hominem viderit, aut audiverit si iste Titius (supposito illo

JURISPRUDENTIA JUSTINIANA

actu non connotatam esse illam notitiam naturalem (selo
acquirendam), sibi soli relicta & omni humano & divi
ciali delictus, sibi ipsi velit fabricare hanc unicam
quam Auctor judicii toties contra opinionem E. urget;
dus, esse obtemperandum. Nonne necesse est, ut ille
ex quibus illa propositio constat, probe debeat cogitare
priusquam, accedere possit ad constitutionem seu compo
positionis habere? Credo neminem id negaturum
tur, unde iste Titius omnium notitiarum expertis scire possit
lit, se terminus DEUS, qui est vel esse debet. Subiectum illi
nis, quam ille componere conatur? Sane si Subiectum non
illo predicare non poterit, quod illud sit colendum seu ob
dum, necesse est, ut cognoscat per DEUS denotari illum
omnia visibilia & per consequens ipse Titius dependeat, qui
tor actionum bonarum & justus vindex malorum dicitur, sine
ut nulli ratione ejusmodi propositionem excogitare poterit
de Titius iste solitarius omnium notitiarum expertis, tentans
rerum divinarum haurire poterit, cum & inter homines
sint qui, indubiū vocent, utrum ejusmodi Ens existat? Au
cit: quod teste S. Paulo ad Rom. 1. ex operibus creationis
conspici possit Creatoris seu DEI Virtus, Divinitas, Be
jestas. Sed Resp. Paulum d. 1. non docere, quod Existat
turis cognosci poterit, sed tantum ejus virtus & divinitas
& gloria, quæ duo quàm maxime differunt: e. g. quod
in exercitu Assyriorum multa millia hominum in unâ
inde intelligitur. Angeli illius Virtus, si modo constet
illam stragem aliquem fecisse. Sic etiam, constat DEUM
hum & terram & omnes res creasse (quæ juxta E. sententiam
tes ex traditione agnoscunt) ex creaturis facile colle
ria in corruptibilis DEI non sit mutanda in similitu
ruptibilis hominis & volucrum vel quadrupedum &
tura potius, quam Creator coleretur. Non igitur
mundi probare, voluit DEI existentiam; sed tantum
& Majestatem redarguens idololatriam gentiliu
d. Civ. DEI c. 2. & 4.) docet, quod argumentari
istentiam DEI nihil aliud sit, quàm principium p

SOL
Existendam non poss
Az Raymundus (in
cium multis refelli
Atheos validis a
natione caularum
primam

veritate
infl. non
liberum
e sunt
terru

Existentiā non posse efficacius probari, quā ex cœli motu circulari. At Raymundus (in theol. nat.) illud argumentum à motu circulari peti- tum multis refellit tandemq; concludit: Pro existentiā DEI contra Atheos validius argumentum non reperiri quā in essentiali subordi- natione causarum efficientium. Sed cum Diagoras & alii conceperint primam causam in natura esse, sed id esse cœlum putarint, quod Ari- stoteles ab æterno esse docuit; quare hoc argumentum doctissimo C. non satisfacit in discursibus ad Grot. de veritate Religionis Christianæ apertè dicit: Argumentum illud parum habere roboris & existentiā DEI humano generi non innotuisse nisi per revelationem & ad posteros per- traditionem illud dogmā esse propagatum.

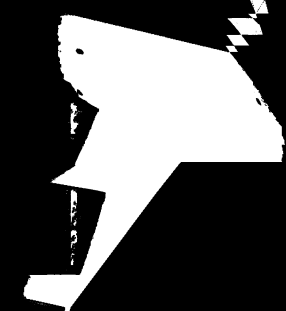
Sic igitur homo sibi relictus non nisi ex divina revelatione vel tradi- tione, quæ revelationem illam custodit, cognoscere potest DEI existen- tiam, quanto minus absq; illis adminiculis componere poterit propo- sitionem illam: DEUS est colendus, eiq; obsequendum. Verum enim verò ponamus absq; ulla difficultate quemvis hominum per se ipsum ex creatione colligere posse, DEUM esse, attamen si de DEI Providentiā ipsi non constet, fieri non potest, ut reputet, DEUM esse colendum eiq; obsequendum. Non minus absurdè Cic. lib. 1. de nat. Deor. dicit: Sunt Philosophi & fuerunt, qui nullam habere censerent humanarum rerum procurationem Deos: quorum si vera est sententiā, quæ potest esse pietas? quæ sanctitas? quæ religio? si Dii nos curare nolunt, nec nos omnino curant, quid est quod illis ullos cultus, honores, vel preces adhibeamus? Nec adeo facilis res est, DEI providentiā absq; ullā re- velatione vel traditione agnoscere. Boëthius l. 4. de cons. phil. proc. 6. dicit: Rem hanc omnium esse conscitu maximam. Tantæ autem esse difficultatis addit, ut unā dubitatione succisā, innumerabiles aliæ ve- lut hydræ capita succrescere, nec ullus sit modus, nisi quis eas vivacis- simo mentis igne coëreant. Si igitur supponatur homini nullas omni- no notitias actu connasci, ex dictis quilibet rectè colliget rem esse diffi- cillimam, vel unum illud principium; DEUS est colendus, excogitare seu conficere absq; Magistri alicujus opera. Nec minor difficultas Ti- tio illi solitario occurret in alijs principiis (quæ enarrat Auctor judici in fin. pag. 1.) excogitandis. Qui enim absq; Magistro scire potest, quomodo ipse in mundum venerit? vel an unquam Parentes habuerit? quos autem Parentes quis habeat per solam traditionem humanam addiscere quem-

JURISPRUDENTIA JUSTITIAE

quemlibet oportet, sanè quæ puerperis nunquam
 tantum novit omnes per mulieres in mundo fieri. Quæ
 non habet probe cognitos, nullâ ratione ex iis aliquæ
 universalissimam conficere valebit. Nisi admodum
 est ex terminis & notissimis principium aliquod
 quàm ex principiis summi entis & compositis aliquæ
 ducere sive remotam sive proximam. Hoc rectè
 mathematicis, quarum hypotheses ad eò intellectu faci-
 mulus illarum veritatem cernere & evidentiam posse
 di hypotheses nunquam legit, nec de iis unquam audire
 las excogitare non valebit. Si igitur tale quid contingit
 his expositis, quantum probabilis est in rebus abstrusis
 Hisce expeditis admodum verisimile est, prima principia
 seu composita & humana generi tradita vel ab ipso DEO
 bus prorsus divinis, quæles fuere Adam & alii, qui ex divinis
 erudire, conservata a se & custodita per traditionem
 jus naturale non tantum in principia præcipua, sed etiam
 nibus deductis inde maxima parte consistat, quid de illis
 dicendum est. Nam & illa antiqua egent revelatione
 homini innotescant? Fortè hic extolli & prædicari posse
 lectui connata vis & potentia ratiocinandi. Sed verisimile
 Aristoteles ad Nicom. scripsit, in moralibus, non aq; ac in
 disciplinis certitudo inveniri potest. Quod inde veni-
 libus objectum ferè quodlibet magnam habet latitudinem
 modo illud, modo aliud justum videatur. Quum itaq;
 duplex injustum opponi possit, difficulter deprehendi p-
 quaq; re justum sit, præsertim cum ejus rectam inquisitionem
 aus inqvirentis, modò mentis humana imbecillitas, &
 opinioniones impediunt, inde minus falso Aristoteles d-
 id, quod verè justum est, ab eò, quod tale videtur, d-
 benè perpenis necessitas revelationis divinæ, quan-
 & propugnavit, se ipsum prodat. Fortè aliquis di-
 iudicii isthac doctrinâ totum Philosophiz practicæ
 pari & Aristotelem & alios Philosophos nihil vi ing-
 omne illud, quod ab illis benè traditum est, debe-
 stos sit revelationis primaræ. At neganda est

30
 illis enim vel in ex-
 tam in modò reve-
 sine, adeo, ut inte-
 sit, tantum per sic-
 variis modis illo
 hereticæ illæ

10. 10. 10.
 10. 10. 10.
 10. 10. 10.
 10. 10. 10.

mus enim vel in explicationibus articulorum fidei, quod licet illi non tam in modo revelationis, sed & in entitate & substantia supernaturales sint, adeo, ut intellectus humanus per se nulla ratione eos attingere possit, tantum per fidem eos perspici, ut, nihilominus terminus intellectus variis modis illos, postquam semel recte traditi & revelati sunt, contra hæreticos illustrare & explanare possit, si tale quid intellectus noster facere valeat in illis rebus abstrusis, quanto magis id facere poterit in rebus naturaliter cognoscibilibus? Quemadmodum nimis arduum est inventis aliquid addere, ita semel recte tradita dextrè exponere, nec non illustrare magnis ingeniis minus est difficile. Sane quod Plato, Aristoteles, Pythagoras & alii Philosophi ex doctrina Judæorum multa addiderint, observavit Josephus nec non alii.

Cum auctore iudicii fateor, quod verba S. Pauli ad Rom. 2. sententiam E. nonnihil suspectam reddant, in versione vulgata ejus verba hæc leguntur: Non auditores legis justi sunt apud DEUM, sed factores. Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: quod ostendit ejus legis scriptum in cordibus suis testimonium illis reddente conscientia ipsorum & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus in die, quo DEUS judicabit occulta hominum. Itaque qui accuratè perpendit scopum Apostoli, is facillè intelliget illum E. non obloqui. Apostolus in totò illò capite redarguit Judæos, qui ex tradita sibi lege scripta gentes condemnabant, sentientes, quod gentes, quia nullam haberent legem divinitus datam, & ideo absque lege peccarent, necessario essent periturae. At Paulus illos erroris convincere satagit, distinguendo inter *legem naturæ scriptam & non scriptam*. Afferit igitur S. Paulus, quod licet gentes non habeant legem divinam in papyro vel membranis scriptam, qualem Judæi à Mose acceperunt, habeant tamen æternam illam legem in cordibus suis scriptam, i. e. per revelationem primitus manifestatam toti generi humano: Per traditionem & asseverationem propagatam & custoditam apud Gentes omnes. Atque ita Apostolus opponit legem non scriptam Gentilium legi scriptæ Judæorum, quemadmodum leges Atheniensium scriptæ opponi solent legibus non scriptis Lacedæmoniorum, qui leges suas ex Instituto Lycurgi non tabulis vel codicibus, sed cordibus suis inscriptas, secum congestant. Quoniam igitur ait Paulus, tum Judæis, tum Gentilibus divina lex innovit,

JURISPRUDENTIA

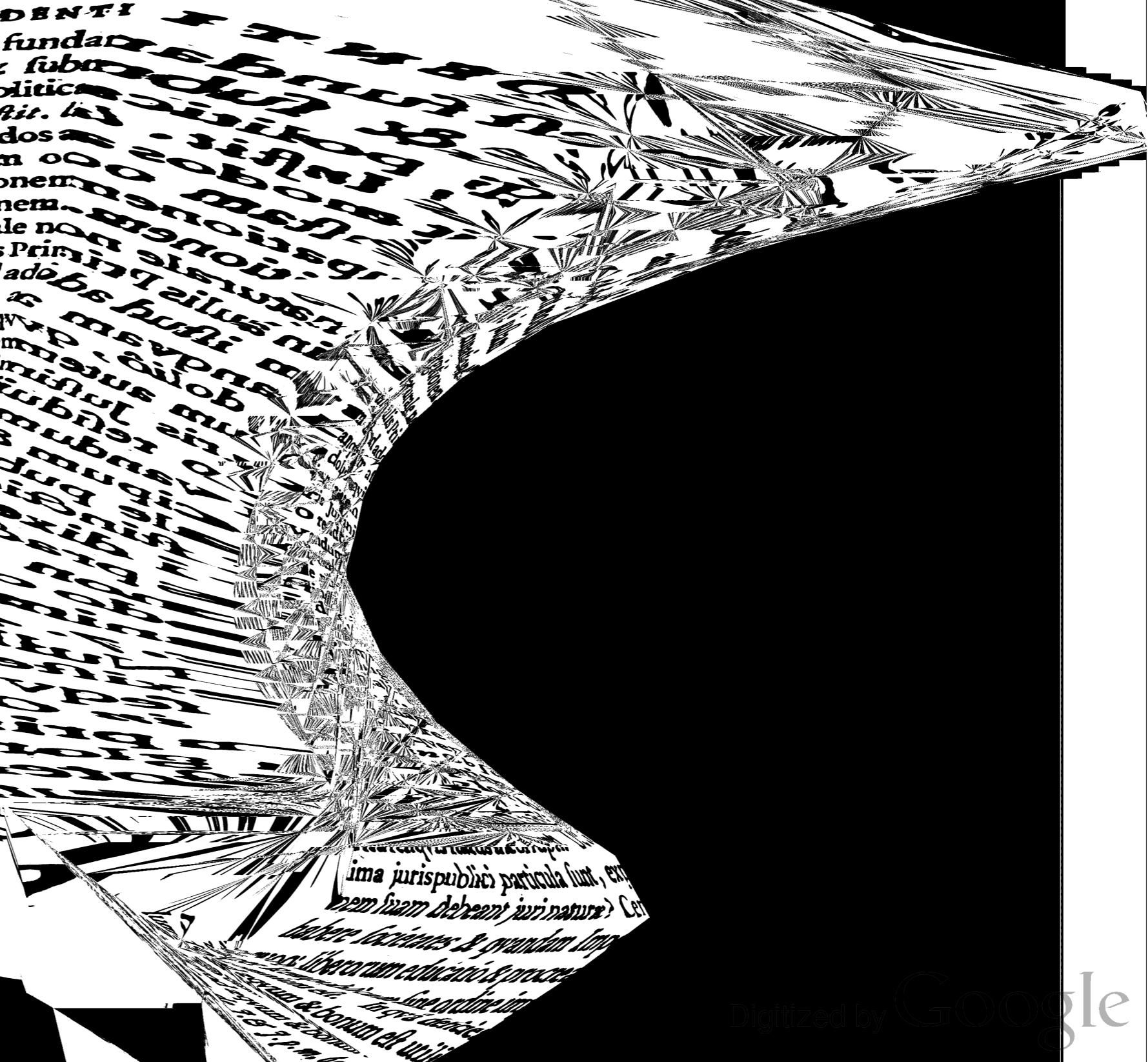
tuit, & quidem his mediante trad-
 mediantibus literis & traditione
 gnoscat istam legem, solum illud
 occulta hominum, in quaestione
 factores, an verò inter eos transgr-
 non careat difficultate; sed cuilibet
 humanus lumine naturali persusu-
 videntiam non possit non cernere
 testimonium reddet, utrum juxta
 hoc modo locus Pauli explicetur,
 possit. Porro Auctor judicii p. 11. q. 9
 re homini innata, quæ tantum su-
 suum cuique tribuere, neminem in-
 illa præcepta dependent ab uno il-
 teipsum. Ego reor totius juris na-
 dependent) supra omnia: (1) (2)
 quod eodem recidit, quod
 quod tibi vis fieri, alteri & facia-
 ipso CHRISTO & Apostolo to-
 tenus nimirum illi legem natu-
 principii radicem puto Philaut
 vident & dant vitio, sed eam quæ
 omni viro bono competentem
 ligere, uti seipsum, & alteri fac-
 tur, quod quilibet teneatur
 sentiam principia primum inn-
 esse sui amorem, absque illò enim
 pere non potest. Ex Philaut
 fuit defensio sui ipsius, cura
 nobis cum brutis animalibus
 de bacchatur in Justinum & Ulp-
 Quod natura omnia animalia
 tius juris naturæ, uti supra dixi,
 explicari potest. Ipse Aristoteles
 iis bestiis attribuit. Cum autem

quod sibi fieri videtur, necessario
 mare seipsum. Licet autem cum
 cuilibet innatur

tur ad alium, ad jus naturæ pertinere non videtur, quod non involvit relationem ad alium. Hinc factum esse puto, quod in sexto præcepto decalogi fiat tantum mentio adulterii. Non enim omne exercitium Veneris illicitæ vergit in injuriam alterius. Quæri igitur potest, ex quibus principiis naturalibus concludatur, quod concubitus cum bestiis, cum parentibus, cum filiis &c. sit illicitus? Si quis cum E. dixerit ex revelatione istâ & similia præcepta negativa humano generi primitus innotuisse, eum non errare puto. Sed de his omnibus coram pluribus agendi fortè dabitur occasio. Interea temporis quilibet nostrum abundet suo sensu; modo non contra illa, quæ DEUS per Prophetas & Apostolos nos edocuit, sentiat. Vale & plurimum salve. &c.

Quod autem primam Epistolam attinet, in hac ipsa styli polites & purpurisum verborum admirandum, materialia verò quod concernit, ea corpus naturale cum Recessibus Imperii confundit atque ex Historiis, arcanis Imperii, tractatis in comitiis, *compositum naturalium legunt scribendum esse arbitratur.* Enimverò si corpus aliquod cudendum, juris naturalis præcepta certa sunt supponenda, quæ ex secretis Principum forma, facie ac Regimine Reipublicæ, tanquam instabilibus rebus, ex arbitrio merè humano profluentibus, non haurienda; imo periculosissimum est de arcanis & archivis Principum disputare & scribere, cum illi queant proscribere. Ita e. g. iniquum esset & vitio vertendum illis qui scribere contenderent, in specie hunc vel illum Regem usum modis & remediis illicitis acqvirendi alterius vicini Regis vel Principis regionem & subditos, corruptile regiminis Magnates pecuniis, ut hanc suam intentionem flagitiosissimam effectui darent, vicinus Rex internecioni traderetur vel ad minimum deplumaretur. Quod ipsum Principem dedecet, injustum namque est contra unctum Domini insurgere, & Principes æque ac alios leges secundæ tabulæ proximi dilectionem svadentes obligant. Ad Prædictam scribendi licentiam referendus virulentus ille imo lapideus & crassus calamus Hippoliti à Lapide scribentis: Intereffe Imperii ut Serenissima Domus Austriaca evertatur. vid. Burgoldensi. *de notis. Imp. Rom. German. p. 1. d. 3. p. 154.* Cum in votis omnium potius circumferre debeat, ut in Nestoris annos conservetur potentissima isthæc Domus, è qua ut plurimum mitissimi Imperatores exorti & nullus hæctenus Tyrannus palatia Austriaca conscendit. Cui porro Imperium Augustum & Thalamum fructiferum devoti apprecamur. E contra

Econtra verò permiffum est fundam
 Imperii tranfacta modeste & sub
 nem fui & aliorum atq; politica
 Philippi *in usu practic. ad Instit. l. 1.*
 tius erit, qvi disputaverit modos
 tos; Ad illos spectare justam
 nem; Ad hos verò occupationem
 & acquisitionem per largitionem.
 nis Principum corpus naturale non
 ad juris cognitionem in aulis Prin
 in Academiis siquidem istud ad
 elicis tracti, ad has tanquam
 turq; instar Digenis in doliò, qv
 Vid. Philipp. c. 1. Ipsum autem
 fonte quam corpore juris Justin
 cis ex statu incorrupto residui
 prorsus immotis, derivandum
 arcanis & secretis Principum &
 mus saltem jus naturale publ
 tum, cum recepta sit distinctio
 furdus tamen erit, qvi dixer
 principiis sæpè laudatis practi
 gistratibus enim, qvi non
 catum, quod & quomodo or
 mus etiam nonnulla anima
 formam, e. g. apes. v. c. 7. 4.
 jus publicum ordinat. Nulla
 rantium & parentium existen
 jure introducto meritò sequi
 ei publicæ. Vid. Hahn, in O
 Epistola est ejusdem cum pri
 Tertia Authorem glori
 ipsam Philosophiam Aristote
 minem credi ferè hodiè aptur
 juris & quomodo per illud cat
 in infinitum extrahi queant, c

ima jurispublici particula sunt, ext
 nem suam debeant juri nature? Cert
 habere facientes & quomodo imp
 vna libere cum educatis & procre
 line ordine im
 & bonum est ut
 m di

nia abhorraant. Arbitratur etiam jus nostrum esse corroboratum auctoritate humana Ulpiani & Bartoli, ideoque potius jus esse constituentium cuius fundamenta certa & indubia sint, cui operi ut Germanus quis manus admoveat patriæ causa, nos debere cupere, & in hac materia posse alique quid dicere quod non dictum sit prius. Laudat equevidem hac in parte Grotium, cui tamen putat multa adhuc addenda esse, ut perfectum corpus juris naturalis componatur; De cuius corporis forma consilium suggerit tandem hoc, nempe ut instar Mathematicorum, qui ex paucis principiis immensam vim gradationum elicere amant, corpus juris ita cudatur ut in priori parte agatur de fundamentò juris naturalis, ubi considerari debeat, natura entium moralium in genere, immortalitas animarum, impositio, imputatio, qualitates & quantitates personarum & rerum, obligatio, imperium, lex, meritum, poena & similia. In posteriori verò specialia juris ex dictis fundamentis demonstranda, capita cui insignia ornamenta possint accedere ex testimoniis authorum, variorum populorum institutis & controversiarum illustrium exemplis. Non autem provocandum esse ad sacræ rationis dictamen, cum ab utriusque partibus videatur sana ratio stare; At verò de immotò aliquò principio nobis debere constare. Enimverò quemadmodum jurisprudentissimus Ulpianus, licet animadverteret constitutionem aliquam juris duram esse, non tamen ausus est interpretatione sua eam circumscribere & determinare, quantumvis ad latus etiam Principis sederet, sed satis habebat respondisse: Ita legem scriptam esse, gnarus injuriam fieri legi & legislatori, si iudex vel interpretes ea se prudentiorem arbitretur. Vid. B. Tabor. in *Traclat. de regim. imperant. Ecclesiast. lib. 24. p. m. 31.* refer huc ea quæ supra c. 1. p. 38. recensita. Nempe contemptorem juris civilis, vincula non modo judiciorum, sed etiam utilitatis vitæque communis revelletere. Et boni civis officium in eo verti, ut secundum leges vitam instituat, non vero de legibus judicet; Ita & cavillatoris istæ nugæ in jus Romanum eructatæ à tanto virò abesse deberent, cui non conveniebat jus nostrum tricas atque tenebras appellare, cum tamen satis concinnè & artificiosè istud secundum methodum causarum compilatum comperiamur. At satis etiam clarum & perspicuum istud atque Imperiali remedio illuminatum est §. 5. *proam. Instit.* & nihil magis legibus Justinianeis proprium est, quam claritas *Nov. 107. in pr.* placetque in legibus magis simplicitas, quam difficultas §. 7. *Instit. de fidei C. her. simplici-*

tas enim legibus amica, §. 7. *Instit. de legibus*, *procedit*
fuit: quia tamen est in corpore juris Justiniani, ut nulli
alteri contrarietur, per l. 3. §. 15. C. de J. F. Et def. l. 1. §. 1.
4. eod. modo probè notetur causa, locus, tempus, personae,
tas, antiquitas, bonitas, à veto, consulo, præcipio, dicitur
erat. Justinian. ad Instit. jur. in præloq. de vultu quod dicitur
esse potest ipso DEO, fonte jurisprudentie Justinianae
mat Grotius d. J. B. & P. in prolegom. qui DEUS non
lapsus bonis spiritualibus, prospexit de mediis supernaturalibus
bus illa pro modulò hujus vite recuperare possint, præterea
tantum ex naturalibus & moralibus donis, quantum ad vitam
honestèq; transigendum necesse poterat videri. Dicitur autem
jur. natur. in præfat. ad Le. Etor. p. m. 6. Quædamque hujusmodi
non admittuntur in forò Advocatorum cavillationes, Mar
4. constit. 42. n. 105. ita & Auctor Epistolæ hujus tertie in vultu
Justinianæ non attendenda. Et querere conjecturas in
mitas potius est Intellectus, quàm subtilis verborum interpretatio
R. N. n. 8. Ipsa hæc clarè etiam & veritas sed præcipua causa
in mendacium instar Gentilium convertenda Rom. 1. 2. 3. 4. 5.
autem communiter homines ad similitudinem DEI casti
Jac. 3. v. 9. Fallitur porro Author autoritate humana in
corroboratum esse jus Justinianum, est enim justitiam in
dio, illuminatum & vallatum, §. 5. proem. Instit. quod
robur accommodatum §. seq. 6. proem. Instit. Cuiusmodi
dubium vocat, sacrilegii nefandum crimen committit,
Sacrileg. quod robur Imperiale accessit non dicis gra
istud dicunt & svadent congenita nobiscum principi
statu integritatis in nobis supersunt, Dn. Alberti. l. 1. §. 1.
faciendum impellunt à delictò verò avocant, Citer
nus itaq; & Baldus non sunt Causa Efficiens juris Just
interpretes ac Doctores. Desiderium cæteroquin, G
admove vere manum corpori juris naturalis qui id di
ctum, itidem est nullius momenti, conf. dicta sup
rale corpus nobiscum sit concreatum atq; hodie ad
quod non scriptum est, sed natum, quod non didic
gimus, verum ex natura ipsa arripimus, haufim

quam non dicitur
 Dn. Alberti c. l.
 posse inveniri
 lis imaginis di
 modis constare
 sic D.

quasi non facti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus. ex Cicerone
 Dn. Alberti c. l. p. 6. ut impossibile sit humana opera tale corpus tale,
 posse inveniri, quantumvis hoc ipsum jus naturæ mediante scintilla
 lis imaginis divinæ superfluis intueri, excoli & cum toto suo omnibus
 modis confertur queat, quod ipsum jam dum ministerio Jctorum præsti-
 dit D. Justinianus cujus systema in manibus nostris est. Grotium quod
 attinet, ei laus merita utiq; adponitur; rem tamen non omnem acu-
 per tetigit, consensum namq; Parentum in nuptiis non adeo necessarium
 esse ait, ut eò deficiente propterea irritum statim matrimonium pro-
 nunciatur, lib. 2. c. 5. n. 10. pro qua sententia stabilicnda adducit Esavi
 conjugium. Cum tamen non indifferenter exempla legi, sed legibus
 dare jubeamur, l. 13. C. de sentent. & interlocut. omni. jud. l. 12. ff. de off.
 praesid. Locam. ad §. ult. l. d. satisfact. Et Esavi desponsatio non in jure
 sed factio fundata est, nec etiam DEO, neq; ejus Parentibus matrimo-
 nium hoc gratum fuit, sed Parentibus Esavus eapropter cordis contumaci-
 nem eximiam accersivit, Gen. 26. v. ult. quam ob causam non impuni-
 tus relictus à Dsò, sed privatus benedictione & jure primogenituræ
 itemq; promissione ei facta de terrâ Canaan & Messis ex ejus sanguine
 nascituro, derivato tandem in ipsius minorem natu fratrem Jacobum
 Gen. 27. Neq; aliàs denegatum erat Esavi Parentibus, illud de facto ab il-
 lorum filio contractum matrimonium annullare: quod autem non an-
 nullarint, hoc ipsum ipsorum indulgentiæ, quæ plurima in libris tol-
 rat, adscribendum. Interim à remotione facti ad remotionem juris non
 valet collectio, Gerhard. p. m. ad Gen. c. 26. v. ult. q. 6. nec decet homi-
 nem Christianum ad imitationem trahere vitia aliorum, Beat. Proav.
 meus matern. Dn. Menzer. tractat. de conjug. sub tit. de Consens. Parenti-
 um. Partum officit ex promissione hujus auctum esse populum, istud fi-
 quidem evenit ex promissione Abrahamo facta. Quod superest, Gro-
 tius, Arminianus iste, non systema juris naturalis condidit, nec præcepta
 artificialia secundum quæ justitia edicenda proposuit, sed exemplis po-
 tius jus naturale nobis insitum illustrat & effectum ejus demonstrat atq;
 recenset. Neq; consilium suppeditatum è re est, ita enim in parte gene-
 rali ea, quæ ad juri ancillarices Philosophiæ disciplinas pertinent, tracta-
 rentur, & confusum omnium disciplinarum chaos efficeretur, cum ad
 jus non pertineant, nisi quæ sapiunt vim justit, quæ autem non sunt juris,
 easq; horizontem egrediuntur, ad ejus corpus non trahenda. Quali-
 tates

tales rerum & personarum injuriam
 de iis pronunciat, factis subiectum
 gnitum, qui primis labiis jus
 sum, testimonia authorum, var
 siarum illustrium exempla frust
 legibus judicandum, quantum
 deamus Imperatorem Justinian
 juribus, & praeipue Commento
 rum quotidianarum aliisq; mu
 proem. Instit. confer ea quae dixi
 moralium quae tali neq; exem
 men adeo author dicitur Epist
 requirat. Tandem ipse con
 debere censi: Quo ipso con
 tionem vitae instituenda duci
 normamq; juris naturalis esse
 studet se ad imaginem DEI,
 DEI, sanctitatem scil. bonit
 tiam, veritatem, quae sym
 ptis moralis, pro viribus
 pit. jur. natur. p. 11. Quant
 provocandum esse ad sanz
 ubus videatur sana ratio
 naturalis nihil aliud est quae
 tatis perfectissimo derivati
 & excogitata, sed certa & f
 Dn. Alberti d. l. p. 2. 12. & 13.
 perfectum, etiam dicitur
 sapientiam regere. Natura
 d. l. p. 1. & 4. Quod jus natu
 rum ministerio tanquam C
 tor in compilando corpore
 blia meliorem non reper
 Deniq; Mathematicorum me
 dentia. Certum equidem
 planum, circulum, tanquam

is, hanc mende
 cum ex hanc
 ante numeris
 per hanc mende

re, in compo
 re, in compo

conclusiones inferuntur certa, uti ante Authorem docuit Selden. de jur. nat. & Gent. lib. 1. c. 7. p. 86. Tamen non ita in moralibus procedi potest, ubi unumquodq; obiectum magnam per se habet latitudinem. Igitur alia methodo omnino opus fuit, vid. Auth. Epist. ult. & quidem ea quæ sequuntur Justiniani.

Quarta Epistola approbat maximè ex parte tertiam, desiderat tamen in eâ justitiam civilem & moralem principium. Illius dicit esse utilitatem civitatis, moralis verò utilitatem humanæ ejusque naturæ, quæ non potest rectè constitui, nisi probè cognita humana natura, humanæ mentis immortalitate & præmiis pœnisq; à DEO decretis. Sed justum civile & Ethicum quidem differunt in se, interim tanquam principia ratione unius causæ & principii conveniunt, ideoque utriusque principium decretis divinis attribuendum, quod si enim justitiam civilem principium imputandum utilitati civitatis, in Monarchomachorum præcipitia incidimus, defenderemusque principium magis Epicureum & Machiavellicum, quo facit illud Euphemi dictum apud Thucydidem: Regni aut civitati Imperium habenti, nihil injustum est quod utile, de quo Grotius noster d. lib. de J. B. & P. in Prolegom. in imit. Quorsum refertur illud Horatii Satyr. L. 1. 3.

Ipsa est utilitas justitiam prope mater, & æquitas.

Quia ratione haberemus potius injustitiam quam justitiam in civitate, prout istud eruditè admodum notat Dn. Albert. d. 1. p. 8. Quapropter stringendus erat & Author præcedens: Epist. quod in suo tractat: de Offic. homin. & civ. juxta leg. naturam, & quidem in præfat. ad lect. socialitatem pro fundamentò juri naturali substernat. Secus faciebant olim Jureconsulti, qui disceptabant causas omnes non tantum ex capite æquitatis, sed præcipue honestatis, certè, τὸ καλόν, honestam & æquum esse fundamentum juris naturalis & superioris, τὸ verò συμφέρον præcipue ad juris inferioris & civilis in specie dicti constitutionem pertinere. Imò ἀπὸ τοῦ καλοῦ juris regulam imprimis arbitrabantur, v. Ciceron. 3. de offic. 65. Unde & Harmenopolus jas non definit artem τῆ συμφέροντος sine ejus quod utile tantum sit; sed simpliciter τὴν τὸ καλὸν τῆ. 1. sit. 1. §. 17. Et ut in Basilicis additur, καλόν. Plato ipse in Critiphoῦς τῆ πολιτικῆς ἐπιστήμης definit: καλὸν καὶ συμφέροντων ἐπισημὴν ποιητικὴν δικαιοσύνην ἐν πόλει. Eo scilicet ordine, quo Claudianus seriem rectorum composuit, Panegy. 1. in laudes Stiliconis: justitia utilibus rectam præponere

JURISPRUDANTIA JUSTINIANA

ponere svadet. A quâ sententiâ non discesserunt nisi homines Atia & Epicurzi è quorum grege quoque fuit Horatius d. l. quemadmodum hos ipsos vocat Doctor noster B. Tabor p. 22. in Corollario Commentationi Synoptica de jure cerevisario adjecto R. 107.

Quinta refutat tertiam ac defendit Authorem illius omnia ex Grotio descripsisse, qui Grotius tamen sit incertus & absq; præceptis, est ipsum, quod nos antea monuimus. Jus enim si esse debet, certis præceptis notatum requiritur; Potestas etiam legislatoria non est privati minis, puta Grotii vel alterius, sed quoad naturale jus, Majestatis cæstis regale. Porro ferula censoria notat prædictam auctorem 3 dicitq; quod ea ipsa, quæ loquatur de Legistis & Jcis veteribus vis, sint vaga & non incorrupta. Methodum quoque de corpore naturalis pleno perficiendo carpit. Non repugnat tamen pus quoddam plenum juris naturalis methodo & ratione. Quæ in re ipsi non assentior, utpote quod jus istud jam dur Decalogo sit inclusum & per hunc primum cordibus ptum, postea externâ promulgatione repetitum, Dn pend. jur. natur. c. 3. §. 37. Adeoq; non opus est novo vis largiar, istud per certas conclusiones nobis in tanquam principio dirigente docentibus doctrinaliter a

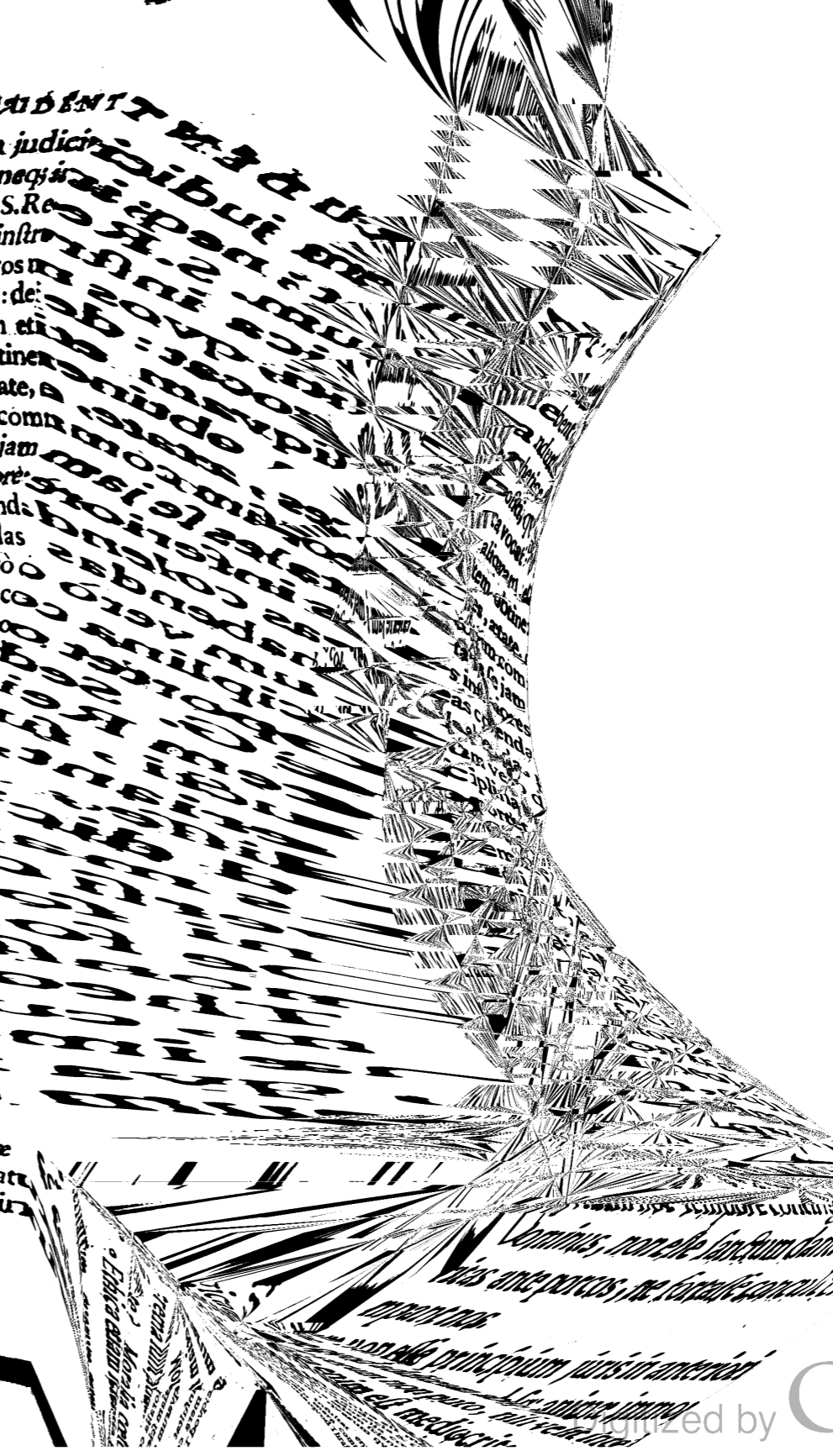
Sexta quæ ad antenus reprehensibilibus Justinianæ ingenii inhæreat, parum verè prudentiam diversam à juris sextæ nova est, parturiant montes, nascitur author iste in forô Juris Consulto verò alios de sui latifundii possessione re videtur. Et quis hoc officium toria ad summam pertinet potestatem affectare non deberet. Juris prudentia fecerunt prudentes verò de his prudenti

amanis inchi Alberti d. com.

corpore, quantum
tas à ratione
ri & explicari
quæ propter
d. 6. A. de J. e
H. 3. quod nri
lectione V e
eum cu
a confi
videnti
COU

transcendit scientia Jctorum, quod jam dum suo tempore observavit Pomponius in l. 2. §. fin. ff. quic ord. in bon. possess. observ. Et Cujac. in decisat. p. 1883. unde & Cicer. de Orat. in f. inquit: Aliud est artificem esse cujusdam generis atq; artis; aliud in communi vita & vulgari hominum consuetudine nec hebetem nec rudem. Quam prudentiam vulgarem si intelligit prædictus Author atqve œconomiam, eâ officium Jcti non expletur, non sufficit enim eum imbutum esse vulgari prudentiâ aliquâ vel habere notitiâ politicâ specialis, quam tamen politicam ego figmentum esse putavero, cum politicâ debeat esse ars præcepta generalia definiens. Quod nomen politicâ speciali non convenit; sed is debet habere divinarum atq; humanarum rerum notitiâ, atq; sic talem; ut per hanc ei partes Reipublicæ administrandæ tuto committantur; postquam ipsa rerum tritura vox non valga se eruditum ostenderit. S. ult. proœm. Instit. Novell. 82. in præfat. Sicq; jura noverit non tantum in thesi, sed etiam in hypothesis prudenter applicare allaboravit. Tabor in tr. de regim. imperant. Ecclesiast. in præfat. p. 3. Enimverò politica ejusmodi prudentia generalis, cum jam dudum ab Aristotele sit confecta, nihil novi meditabitur. Eges etiam alias atq; alias à jure Justinianeo diversas effingere, relicta viâ regis esset temerarium, imò etiam otiosum, cum Jcti scientiam seu peritiâ juris, & prudentiam ejusdem juris pro Synonymis & inseparabilibus habeant. Vid. l. 1. & 2. ff. de l. l. 9. §. de jur. & fact. ignorant. & l. 17. ff. de jur. patronat. B. Tabor. in tr. de Regim. Imperant. Ecclesiast. lb. 24. in fin. Non itaq; Jcti munus arctioribus cancellis agendi, respondendi, cavendi &c. concludendum, sed latius extendendum, cum is examinet causas omnes non tantum ex capite utilitatis, sed etiam honestatis, quare jus nostrum etiam vocatur ars æqui & boni. Hinc Tullius testatur: fuisse Jctos non solum de omni jure Reipublicæ ad eos relatum fuisse. Tab. in d. Corollar. ap. tract. de jur. ce. revis. p. 106. & seq. Quod ipsum nec est à mente Joachimi Hopperi (quem adeo veneratur Author, ut dicat, ante eum de legislatoriâ arte in scientiæ formam redigenda: vix quæquam cogitasse;) in lib. 4. sive jurisprudent. tit. 23. alienum; dum ait: Politica juris interpretatio ab eo nomen habet, quod in Senatu ac Republica, ubi de legibus condendis & corrigendis agitur; & utrum rectè lata sint necne, & inquiritur, potissimum versatur; & ideo neq; in communibus scholis tractari debet, ubi leges ipsas

ipsas juvenes, non autem judicium
 portet, ad discere debent, neque
 non de iis, est judicandum. S. Re
 eos, qui arte Nomothetica instru
 in civitate sunt propositi, quos
 da Socratis Republica vocat: de
 mothetis proximi, aliquam eti
 ac corrigendas partem obtine
 quosq; legum Doctores, etate, a
 facultatem cum iis seorsim commu
 tum annum egressi, tales se jam
 ut, etiam si quas leges inferiore
 tamen ob id minus eas colenda
 dictum est, in pretio habendas
 satis eas intelligere, cum vero
 Quos utiq; in hac disciplina co
 venerint, eam quam oportet o
 vare possint. S. Probe G. Sed
 interiorum illam partem Re
 ti debent, ne ea instructi, su
 rissimum fortasse reperiant,
 admodum saepe accidisse,
 Nec aliud pertinet quod dici
 bus, nec projiciendas mar
 eas pedibus, & conversi d
 i Naturam homini so
 bus expositum fuit. De for
 talitate non posse demonst
 lectam fortitudinem Theo
 metum & confidentiam, cu
 huic autem cum animae im
 strari posse, assentior, quia r
 rit, ratione propositionum
 demonstrabiles sunt.
 Septima Epistolae
 Epistolae, quod ex jure Natu
 gaudeat prurientis calamitatis

ut credatur ejus ornatur longè illustrior Grotio; quod ex Cicerone omnia juris & officii præcepta scripserit; Quod multa nugetur veram autem juris rationem ignoret.

Ultima Epistola multa de modò cognoscendi jus naturæ pertractat. Firmiter autem concludit, quod is sit ex revelatione, conservatus autem seu custoditus per traditionem (tanquam custodem, omnis revelationis) ab hominibus piis, Adamo & aliis. Quantumvis autem quod revelationi istæ opponatur, non sit, tamen traditio ista tolerare non poterit, nam quemadmodum Protoplastis nostris notitia juris naturalis implantata fuit, eundem & in modum nobis illorum posteris adhuc hodiè implantatur, & cum humanâ naturâ concreatur, non enim jus istud est scriptum sed natum. Epist. ad Roman. c. 2. vers. 14. & 15. adeo ut absq; Magistro externo & Doctore, mediante DEO tanquam Duce interno ad rectitudinem moralem seu rationem rectam vitæ instituendæ proveniamus, quamvis non eâdem facilitate, quæ Protoplasti ante lapsum. Vid. sæpiss. laudat. Dn. Albert. in Epist. natural. p. 6. & 7. & quæ in capit. 1. supr. nos adduximus. Recordari debuisset Author ejus, quod circa fin. Epist. factus est, conscientiam unicuiq; testimonium reddere, utrum juxta normam seu legem illam vixerit. Quæ conscientia non aliunde traducitur, sed propriam quisq; habet & deprehendit.

Itaq; cum notitiæ istæ naturales nobis actu implantatæ sint, mediantibus istis hoc illudve ita esse justo tempore concludere & cognoscere possumus, quæ *πείρασις* potentia intellectualis in homine reliqua ita habituata & disposita est, ut principia innata ad speciem expressam & ideam mente conceptam applicare possit, quod ipsum exercitium principiorum innatorum non inconvenienter quis vocaverit. Ut proinde quæstio, an lex naturæ nobis actu an verò potentia insit? non difficulter solvi queat. Omnino enim actu inest cordibus nostris, iisq; inscriptum est, qui actus per usum seu exercitium non tollitur, quin potius usus actui se conformat. Modus præmemorata revelationis itidem non difficilis scitu, sed clarè in c. 2. Epist. ad Roman. v. 15. denominatus est, quod scil. facta revelatio per implantationem in corda; per quam DEI existentiam novimus, c. 1. v. 19. Epist. ad Roman. Qui locus sinistrè explicatur, quod ex eò effectus & virtus DEI, non verò DEUS ipse colligatur. Cum virtus DEI ipsa divina sit essentia. Unde Apostolus v. seq. 20. vocat. *Gottes unsichtbares Wesen.* Et nisi virtus ista ipsa esset DEI Essentia, Acci,

Accidens vocanda ea foret, va
 DEUM Accidentia cadere stat
 merus habitus, habitus enim
 Nisi quatenus culturam insecut
 aptare nitamur. Alia autem
 steriorum (pertinentium ad Th
 STO facta, quæ ab intellectu
 possunt, sicut illa quæ cordibu
 Accidentia vocantur, licet Ca
 latio agnoscat, utraq; enim à su

Jus naturale duobus princip
 mate ejus conficiendo nihil di
 Deo ipso confectum, cordibu
 esse promulgatione Decalogi,
 involvere, verò jus naturæ re
 cem esse totius juris naturalis
 non inficiatus est, totius jur
 piis: (1) diligendo DEUM; Q
 Quod principium posterius
 est, in sexto præcepto tantum
 quod in ejus inscriptione &
 mœchari, tamen in d. præc
 atq; per Synecdochen Spec
 nem illicitam, tum corporis
 legitimum. Vid. Beat. Diet
 concubitus cum Parentibu
 bitus, Parentibus enim jur
 nem autem matrimoniorum
 dinis vi socialitatis conjuga
 tur, ideoq; rectè jure natura
 demonstrat H. Grot. de J. B
 infimul comprobat. Sod
 turam violat ac sobolis prop
 min. part. 2. Q. 76. n. 2. ut mer
 mus hujus peccati indignitate
 dictam exposcere dicat, Gen. 19.

CAP. III.

Questionem,

An ab imperito legum Justinianearum
Respublica possit ac debeat gubernari?

resolvens.

Esp. Judices plerumq; hodie esse malos doctrinâ & moribus. Utriq; repudiantur & quidem illi in l. ii. C. de Advocat. divers. judic. l. 13. C. de judic. add. R. J. de ann. 1654. §. 109. Judex enim non aliter debet judicare, quam legibus, aut constitutionibus aut moribus proditum est, per pr. Instit. de Offic. judic. Tabor de Alter. tant. p. 25. quod exprimitur in l. 13. C. de sentent. & interlocut. omn. jud. ita: Omnes judices debent judicare secundum veritatem legum & justitia vestigia. conf. l. 7. C. de ll. Nov. 126. c. 5. & l. ii. C. de judic. & νόμοις ἑγνώσμεναι Ἰδὼναι ψῆφον, legibus cognitam edere sententiam. Unde & Imperator Carolus V. in constit. crimin. art. 1. ait: Sehen/ ordnen und wollen Wir / daß alle peinliche Gerichte mit den Richtern / Urtheilern und Gerichtschreibern versehen und besetzt werden sollen / von frommen / erbarn / verständigen und erfahrenen Personen / so Tugendlichst und best dieselben nach Gelegenheit jedes Orts gehabt / und zu bekommen seynd. Turpe ut propterea sit judicandi munus affectari ab iis, qui per se nosse non possunt, quod justum est, sed necesse habent ab aliis vel istud emendicare & hoc non absq; maximo Reipublicæ vitio Novell. 82. in prefat. vel voluntate magis, quam legitima autoritate lites dirimere & partes litigantes gravare, juxta illud §. 17. de confirmat. Digestor. & Constit. crimin. Car. V. artic. 138. Es sind viel die das Recht nicht gelernt haben und durch Unwissenheit die Leute beschweren / ut justè etiam conqueratur Berlich, quod jus & justitia hodie ut plurimum administratur per boves & ignorantes p. 1. concl. 74. n. 89. contra quos Ammianus 30. adversus imperitos, querelam ducit hanc: Aliquos ita rudes esse, ut nunquam se Codicem habuisse meminerint, & si in circulo Doctorum in Authoris veteris inciderint nomen, piscis & edulci peregrinum nomen arbitrentur. Vid. Godofred. in not. ad l. 2. C. de po.

discrimere. Nam voluimus... proclivi ut per...
 ret, lex...
ad Wes. in partib. p. 1. tit. 1. C. qui manum. non...
ibi: jus certum est. C. Marien. sed etiam certissimum, l....
in jus vocand. l. 12. C. Excus. tut. l. 17. C. ad leg. Falsi...
 Beat. Tabor. in tr. de al. cans. p. 1. art. 1. p. m. 66. ut non dicamur
 nullitate sententia, quæ ab imperitis contra jura pronunciatur,
 etiam omni tempore & quidem intermisso appellationis remedi-
 o mari & rescindi potest. l. 5. de injust. rup. & irrit. f. 8. §. 1. C. de
 4. Resp. 35. n. 22. Adversus Magistratum etiam qui per imperitum
 quasi ex delicto læsit aliquem sententia judiciali, si in pronun-
 ciatum expressim pronuntiavit, datur in factum actio, si in pronun-
 ciatum quæ quævis delictum nascuntur, in pr. l. fin. ff. de erroribus. l. 1. §. 1.
 Oldendorp. in tabulâ act. quotid. sub voc. jud. huc est
 cautus esse jubetur in procedendo, ut nimiam
 σωεύθς βεγθίνω, sed constationem prudentiam
 at ac jura reddat secundum leges Halm. ad Wes.
 neq; absq; juris autoritate quicquam retulit
 4. def. 2. n. 3. quodnam igitur ferendum erit
 sus legum ignaro? Non invidendus alias est
 suam decisivam quæ antea differre, cum de
 se ex tempore resolvere. Hiltrop. 1. de processu
 quandoquidem nimia est justitiæ noverca,
 8. & plena periculi res est subitè vomere, quod
 Bartolo Jcto refertur, quod interrogatus aliquis
 huc de casu unius legis, videlicet l. 28. ff. de inoffic.
 se ei responsum esse dixerit. Quem imitatus est
 & eximium juris Romani decus Jacobus Cujacii
 siones ad propositas in jure dubitationes reje-
 citâ ratione: nolle se auctoritatem tot annis in
 lidâ & festinatâ responsione in discrimen addu-
 jurisprud. libr. 6. c. 12. az. 2. At verò profus sine
 nô est prohibitum: ratio enim nostra ut tali

advocatione compl
 Carpozvii: Kern
 exitumaverat in D
 op...
 Oth...
 34. D
 erò ad
 ecullit
 et sape
 rem d
 em,
 os. A
 are d
 ide
 bece

necesse habet, ut ad cynosuram legum latarum in decisione casuum tanquam ad lydium lapidem recurrat. Consequitur ergo imperitum legum vices iudicis & gubernatoris Reipublicæ subire non posse, quapropter & Imperator Justinianus hanc spartam solis eruditis & qui totum legitimum opus sibi familiare reddiderunt, adeo commendat. *in §. ult. pr. Instit.* Potissimum autem illis regimen Reipublicæ & in specie iudiciorum committendum qui gaudent experimento causarum, quique sunt in advocacione completa, *Novell. 82. c. 1.* Cui consentaneum est illud Carpvovii: *Rerum forensium curam ac directorium nemini esse committendum qui non sit practicus, nisi imbabilem prorsus iudicem admittendum quæ existimaverit, in Decis. illustr. Sax. part. 3. decis. 243. n. 6. Conf. dict. Novell. 82. in presat.* Opifices igitur, rustici, aliique ignari legum super sellam iudicis ut sedeant, prohibendi sunt, quemadmodum istud exposuit Syracides *c. 39.* *Qui literis discendis incumbere debet, otio ad hoc opus habet. Et qui docendus est, is ab aliis laboribus vacare debet. Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum: Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in saginâ vaccarum. Sic omnis faber & architectus, qui noctem tanquam diem transigit, qui sculpsit signaculo sculptura, & affudit as ejus variat picturam: cor suum dabit in similitudinem pictura, & vigilia sua perficiet opus. Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & considerans opus ferri. Vapor ignis ut & carbonis ejus, & in calore fornacis concertatur. Vox mallei innovat aurem ejus, & contra similitudinem vasis oculos ejus: Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit imperfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, & qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, & innumera est omnis operatio ejus. In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curabit virtutem suam. Cor suum dabit, ut consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem. Omnes hi in manibus suis steterunt, & unusquisque in arte sua sapiens est: sine his omnibus non edificatur civitas: tamen non sunt idonei, ut in alias nationes mittantur: neque officiis publicis prefici; neque Rempublicam administrare possunt; Man kan Sie nirgend hin schicken/Sie können der Ampt auch nicht gewarten/noch in der Gemeine regieren. Non habet intellectum, ut possent literas; præsertim sacras docere; neque de justitia & jure respondere possunt. Sie können den Verstand nicht haben/die Schrift zu lehren/noch das Recht und*

JURISPRUDENTIE JUSTINIANE

Berechtiget zu predigen. Quod faciunt Jurisperiti, quiproprietas
Sacerdotes justitiae vocantur in l. 1. §. 1. de J. B. J. Nec obstat quod tamen
collegia opificum dicantur jurisdictionem exercere, & sic judicare. cum
tamen ne minimam quidem juris cognitionem teneant, vid. l. 7. C. de ju-
risdict. Conf. Carpov. in J. P. E. p. 2. Consil. 6. de J. n. 6. §. 7. simpliciter
enim negatur dictis collegiis opificum jurisdictionem committi, sunt
quippe haec ipsa instar privatorum, Perez. in praed. C. de iur. de curial.
Urb. Rom. n. 3. Quibus nulla jurisdictionis tribuitur l. 3. C. de iur. de
dict. omn. judic. cum jurisdictionis sit juris publici. l. 37. ff. de reg. iur.
jur. Wesenb. in w. de jurisdict. n. 4. Publica autem potestate
vati destituuntur Rittershus. ad Novell. part. 9. c. 1. §. n. 24.
Non dubium caeteroquin est, quod collegia opificum non
placito atque arbitrio instituantur, sed ex legibus
principalibus constitutionibus, per l. 1. ff. quod et
ne, non tamen exinde sequitur, illis ipsis ali-
jurisdictionem, sed elicitor saltem, collegia
Neq; etiam hoc ex opposita l. 7. C. de jurisdict. con-
namq; iste textus de collegiis, quibus judex pecu-
armatus, datus est, cujus jurisdictionem magist-
professiones aliquas seu negotiationes exercere
non possunt, ceu verba textus manifesta sunt. C-
beck in disput. inaugural. de jur. colleg. opif. 1. b.
tuunt, prudenter ordinare magistratum, si n-
gium a subditis institui cui non ipse praesit
aliquam a se ipso delegatam, Dan. Otto de ju-
equividem aliquando evenire ut collegiis quic-
men istud sit vi jurisdictionis, sed specialis pa-
dit. Strombecii c. 1. accedente tamen speciali
one superioris, Perez. in prat. C. de off. jurid. -
risdictionis Magistratus ordinarii praescribur
ti articuli & statuta, gewisse Innungs uub 3
absq; consensu & confirmatione superiorum
Göden. Consil. 31. n. 9. Actum autem jurisdic-
authoritate exercere prohibentur collegia opifi-
Unde collegiariis eorumq; ministris non indu-
Aufstehen / aus dem Dienstreiben / sed actus

gistratum pertinent, vid. *Reformat. gutter Pollicey de ann. 1654. §. 16. die nunt solches* & *de ann. 1548. tit. 34. §. 1. de ann. 1557. tit. 38. §. 3.* Hinc etiam est, quod nec competat collegio opificum potestas cognoscendi super delictis à collegiatio perpetratis *Carpzov. decis. 285. & in process. tit. 2. art. 3. n. 97.* neq; etiam competit iis licentia legitimatum per subsequens matrimonium excludendi è collegio suo *Carpz. p. 2. c. 6. def. 12. & in J. P. Conf. lib. 2. tit. 14. def. 12. nec non in prax. crimin. part. 2. Q. 69. n. 53. Rittershul. ad Novell. part. 7. c. 6. n. 3.* Cum igitur in totò jure nullus reperitur textus, quo probari queat legum imperitos ad gubernacula Reipublicæ trahendos esse, deridendi veniunt naturalistæ, quod ex mero rationis usuturgidi, ad gubernacula Reipublicæ adspirare laborent, cum aliam emergendi occasionem fortè non habeant, hac verò ratione, saltem ostentationis & quæstus causa philosophentur ac fines & metas officii sui excedant, idq; non nisi cum Reipublicæ, præcipuis Studiosæ juventutis, quæ tantorum virorum principiis & artibus imbuatur, præsentaneò periculo ac damnò. Ex juris Historia cognitum habetur, quod cum, Justiniano Imperatore defuncto, legum studium atque disciplina labi cœpisset, tempore Leonis Imperatoris cognomento Philosophi totius Reipublicæ nimiam factam esse confusionem, quæ nullo alio remedio sopiri Resq; publica iterum in ordinem redigi potuit, quàm per postliminiò quasi restitutionem jurium Justinianeorum in occidenti, secuta J. C. Imerii operâ, qui singulari DEI providentiâ libros legum Romanarum everfa Melsitana civitate Apuliæ in Bibliothecâ evulgavit, atq; ita autoritate Lotharii Saxonis jura Justiniana, (quæ longè aliis omnium Nationum legibus & moribus præstant, ac jus perpetuum continent) iterum introducta sunt, quibus ad hoc usq; tempus in SS. Romanò Imperiò utimur. Eadem confusio hisce ut plurimum exulceratis temporibus speranda, nisi tempestivè occurratur huic malo, adeo ut ne Jovis quidem sceptrâ satis tuta sint mansura, Reinking *de Regim. Secul. & Ecclesiast. lib. 2. class. 1. c. 1. n. 23. & seq.* Unde tot foederum juratorum ruptiones & ejusmodi alia pestifera Reipublicæ mala, cum e contra si cuncta legum Justinianearum directioni & dispositioni se submitterent, me hercle! non nisi Saturnia Regna redirent & florent, neq; tot clades, incendia & devastationes regionum ex bellis exortæ unquam nascerentur, verum quilibet unicuiq; quod suum est attribueret. O secula ergò moresq; nefandos distinctionem dominiorum ex jure naturæ verò

ad assequi nescias! Quod si etiam ad principia juris
 cuiq; juris cultori cognitum est, finem juris prudentia
 non & non ultimum seu intermedium. Ille dicitur
 boni iudex interpedere debet. At vero hic Finis
 ante Finem intermedio obtinetur, qui est Jus.
 primum Finem nunquam assequi poterit, unde est quod
 debeant trahi, nisi qui per statuta tempora legum inhaerent
 l. 3. §. 4. & l. 5. §. 4. & 3. C. de Advocat. divers. iud. l. 2. §. 1.
 de profes. & medic. Cujac. 12. observ. tit. in pr. Hinc magis
 in Principes Israeliticos Propheta, atq; ita eos alloquitur
 quem vestri esse deberet nosse iura; Verum odio
 amatisq;ve malum, qui Sion edificatis per sanguinem
 Hierosolymam per iniquitatem. Mich. 6. 3.

Dicas autem, quid opus sit peritos juris
 publicæ, cum facillimo negotio & stipendio
 principum & Electorum vel etiam Facultatis, quibus
 respondere? Verum cum hodie in nostris
 sint apodictica sed saltem probabilia, ideoq; iustitia
 ad amissim examinare & attendere quod æquum atq; iustum
 recht und billich ist / confer. Schultz in Syn. Instit. Imper. tit.
 C. lit. C. Neq;ve etiam ita indifferenter collegia ista consistunt
 tum in casibus dubiis in Zweifelhaftigen Fällen / per
 crim. Carol. V. in quibus non imbecillitatis, sed prudentia
 tum est, consulere alios & ex plurium suffragiis, quod
 est statuere, Carpz. in process. tit. 16. artic. 1. n. 36.
 iudici, si in casibus iure ipso expressis se informari
 lit. fol. 104. n. 147. Denique non opus sit legibus tot scribitur
 natum, ut proinde non opus sit legibus tot scribitur
 ipsum enim dubium responsum est supr. c. 1. p. 2.
 habeamus. Et hoc de iudice, malò quoad doctrinam
 malos iudices quod attinet, qui scil. pecuniis
 non verentur, de quibus in c. 71. caus. 11.
 Ravimus, nempe in tractatu
 & dicitur in c. 1. p. 14.

Soli justitiæ DEO
 laus honor & gloria!

